

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

HISTORIE HÁZENKÁŘSKÉHO KLUBU SOKOL TELNICE V KONTEXTU
VZNIKU A VÝVOJE HÁZENÉ JAKO SPORTOVNÍHO ODVĚTVÍ

Diplomová práce

(bakalářská)

Autor: Petr Sklenář

Management volného času a rekreace

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Válek

Olomouc 2011

Jméno a příjmení autora: Petr Sklenář

Název závěrečné práce: Historie házenkářského klubu Sokol Telnice v kontextu vzniku a vývoje házené jako sportovního odvětví

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Válek

Rok obhajoby: 2011

Abstrakt: V bakalářské práci shrnuji a popisuji historický vývoj sportovních házenkářských her od prvních zmínek a náznaků souvisejících s házenou až po současnost. Rovněž se snažím zachytit vznik a vývoj házené v Telnici, kde působí házenkářský klub Sokol Telnice.

Klíčová slova: historie, sport, hry, sportovní hry, házená, Telnice, Sokol Telnice.

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Autor's first name and surname: Petr Sklenář

Title of the thesis: History of the handball club of Sokol Telnice in the context of the origin and development of handball as a sport branch

Department: Palacký University in Olomouc, Faculty of Physical Culture

Supervisor: Mgr. Jakub Válek

The year of presentation: 2011

Abstract: In this thesis I try to describe and summarize the historical origin of the sport handball games from the very first mention and ideas related with handball till present. I also try to realize the origin and development of handball in the village of Telnice, where the handball club of Sokol Telnice has been working.

Keywords: History, sport, games, sport games, handball, Telnice, Sokol Telnice

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně s odbornou pomocí Mgr. Jakuba Válka, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 20. 4. 2011.

.....

1	Úvod	7
2	Syntéza poznatků	9
2.1	Terminologie a vymezení pojmů	9
2.1.1	Historie	9
2.1.2	Sport	9
2.1.3	Sportovní hry	10
2.1.4	Házená	10
2.1.5	Telnice	10
2.1.6	TJ Sokol Telnice - házená	11
2.2	Charakteristika házené	11
2.3	Aspekty házené	15
2.3.1	Bioenergetické předpoklady	16
2.3.2	Biomechanické předpoklady	16
2.3.3	Psychické předpoklady	17
3	Cíle a úkoly	18
4	Metody	19
5	Vznik a vývoj házenkářských her	21
5.1	Házenkářské hry předsportovního období	21
5.2	Házenkářské sportovní hry	23
5.2.1	Národní házená	23
5.2.2	Handball	28
5.2.3	Házená	30
5.2.4	Miniházená	33
5.2.5	Plážová házená	34
6	Vznik a vývoj házené v Telnici	36
6.1	Počátky házené v Telnici	36

6.1.1	Házená v letech 1938 - 1945.....	37
6.1.2	Poválečná léta házené v Telnici	38
6.1.3	Přechod k mezinárodní házené 1956 – 1960	40
6.1.4	Období let 1960 – 1964	42
6.1.5	Telnice v II. Lize.....	43
6.1.6	Rok v nejvyšší soutěži	43
6.1.7	Léta 1975 – 1990.....	44
6.1.8	První národní liga.....	46
6.1.9	Léta 1998 – 2010.....	47
6.2	V obci všichni házenkáři	49
6.3	Významné úspěchy telnické házené.....	49
7	Závěr	51
8	Souhrn.....	53
9	Summary	55
10	Referenční seznam	57

1 Úvod

Při výkladu dějin sportovních házenkářských her nevystačíme s pouhým výčtem událostí a jejich datováním. Jen pokus o nalezení širších vztahů a souvislostí pomůže pochopit házenou jako specifickou dynamickou formu společenského dění, otevřenou dalšímu vývoji, který je mezinárodně usměrňován a kontrolován příslušnými institucemi. (Táborský, 1989)

Pojem házená vznikl od slova házet. S házením se všichni setkáváme od útlého dětství. Sportovní odvětví házená spadá do kategorie kolektivních sportů a do pod kategorie míčových her. Pojmem házená v širším slova smyslu jsou označovány hry a sportovní hry brankového typu, ve kterých je předmětem hry míč a hlavním prostředkem hraní s míčem je jeho chytání a házení.

Vznik a vývoj házené se utvářel řadu let a prošel mnohými změnami, úpravami pravidel, avšak podstata hry byla vždy zachována. Dvě soupeřící družstva za pomoci házení míče se snaží dosáhnout branky. Házená vznikala na přelomu devatenáctého a dvacátého století na evropském kontinentu. Vyvíjela se z různých her, kde se prolínala obratnost, mrštnost, postřeh, sebeovládání a jiné vlastnosti, které směřovaly a určovaly další vývoj tohoto sportu. Za první formu házené lze považovat hru, kterou zavedl v Dánsku pro žáky ordrupského gymnázia učitel Holger Nielsen v r.1898. Hra byla nazývána haandbold. Házená se velmi rychle šířila po dalších evropských zemích, získávala na popularitě a rovněž procházela zdokonalováním systému způsobu hry, kultury hry, i zázemí, které vyústily až do nynější podoby. Nyní je házená velmi populárním sportem především na evropském kontinentu. Největší popularitě se těší německá Bundesliga, což je momentálně nejlepší světová soutěž házené. Cílem propagátorů házené v samotném jejím počátku bylo sdružování lidí, prožití zábavy, radosti. Postupným vývojem a zdokonalováním až do nynější podoby se házená stala jedním z fyzicky nejnáročnějších kolektivních sportů. Rovněž je považována za jeden z nejtvrdějších, ne-li nejtvrďší kontaktní kolektivní sport. Často dochází ke zranění, jelikož se při házené nepoužívají téměř žádné ochranné pomůcky, protože by bránily v pohybu při hře. Proto je nutno dbát na fyzickou i psychickou připravenost již od mládežnických kategorií.

Téma bakalářské práce jsem zvolil z důvodu mého aktivního působení u házené od dětství. Házenou považuji za velmi atraktivní a společenskou hru, které se bohužel nedostává takové mediální a finanční podpory, jakou by si zasloužila. Proto každé zpracování různých materiálů a dokumentů o vzniku a vývoji této hry považuji za přínos a podporu.

2 Syntéza poznatků

2.1 Terminologie a vymezení pojmů

Abychom mohli lépe pochopit a proniknout do problematiky této diplomové práce a snáze se v ní orientovali, je třeba definovat několik klíčových slov nebo-li termínů, se kterými se budeme v dalších kapitolách nejčastěji setkávat.

2.1.1 Historie

Slovo historie pochází z řeckého slova *storta*, latinsky *historia* a znamená přesně „to, co se stalo“. Ottova encyklopedie definuje historii jako vědu o vývoji lidí, pokud osvědčují se bytostmi společenskými a mravními. Za zakladatele historie je považován řecký dějepisec Hérodotos.

Dnes chápeme dva významy slova historie: (1) reálný proces vývoje lidské společnosti, (2) vědecká disciplína popisující a interpretující (vykládající) vývoj lidské společnosti od počátků existence člověka na zemi až do současnosti. Úlohou historie jakožto vědecké disciplíny je popisovat hospodářské, politické a sociální poměry, zkoumat dějiny techniky, vědy, kultury nebo umění, seznamovat s historií lidstva, rozšiřovat poznávání národních i světových dějin. Historická věda nám dokazuje, že dějiny nejsou pouhým nahodilým nakupením jednotlivých událostí, ale že tyto mají logiku, vnitřní řád a smysl. Vysvětlováním kdy, jak, za jakých podmínek a v jakém prostředí společnost vznikala, by měla přispět k větší toleranci. Důležitým úkolem je odhalovat vztahy a souvislosti mezi jednotlivými událostmi, vysvětlovat, proč tomu tak bylo nebo je, a to na úrovni politické, sociální, společenské, ekonomické i kulturní.

2.1.2 Sport

Sport je tělesná pohybová aktivita provozovaná podle určitých pravidel a zvyklostí. Na vyšší úrovni předchází samotné činnosti trénink. Dějiny sportu sahají až do starověku. První doklady nacházíme již v Mezopotámii. Největší

rozkvět sportu je spojen s antickým kultem těla. V moderní době je sport hlavně prostředkem relaxace a odpočinku a pak je zde sport provozovaný de facto jako obživa. (Choutka, 1978)

2.1.3 Sportovní hry

Sportovní hry jsou tedy samostatné druhy sportu s jednoznačnými názvy. Od jiných sportovních odvětví se sportovní hry liší zejména tím, že jsou současnou, soutěživou činností dvou soupeřů (kolektivů nebo jednotlivců), kteří se snaží prokázat převahu lepším ovládnutím jednoho společného předmětu boje, za neustále se měnící herní situace (Stibitz, 1982). Pod pojem sportovní hry v nejširším slova smyslu nezahrnujeme jen vlastní hru hráčů, ale celý systém jejich sportovní přípravy a organizačně ekonomického zajištění.

2.1.4 Házená

Pojmem házená v širším slova smyslu jsou označovány hry a sportovní hry brankového typu, ve kterých je předmětem hry míč a hlavním prostředkem hraní s míčem je jeho chytání a házení, za účelem dostat míč do soupeřovi branky. (Encyklopedie tělesné kultury, 1963).

2.1.5 Telnice

Obec Telnice leží asi 15 km jihovýchodně od Brna na katastru o výměře 610 ha v mírně zvlněné rovině, v nadmořské výšce 198 m, s aktuálním počtem obyvatel 1429. Je součástí Jihomoravského kraje v okrese Brno-venkov. Obec je rozdělena vzdušnými vedeními VVN na dvě části vzdálené od sebe cca 1 km. Větší a starší část obce leží podél silnice Brno – Hodonín, menší a novější část u železniční trati Brno – Přerov. Telnice patří k nejstarším a v minulosti zároveň největším osadám na dnešním okrese Brno - venkov. První zmínky o ní pocházejí ze 13. stol., přesně z roku 1244. To je také rok, od

kterého se počítá stáří obce. Telnického území se v minulosti dotkla řada válečných událostí. Za všechny zmíním jen tu, která zasáhla široký kraj. Část obce ležící severně od silnice II/380 je začleněna do památkové zóny bitvy u Slavkova. Obec je známa i svoji bohatou sportovní tradicí, v minulosti se zde hrála házená na vysoké sportovní úrovni. (Čermák, 1994)

2.1.6 TJ Sokol Telnice - házená

Házená v Telnici má tradici již více než 80 let. Za tuto dobu prošla všemi stupni vývoje, od nespělých začátků k vysokému sportovnímu mistrovství a slávě, i méně slavným obdobím. Vždy však bylo snahou všech pracovníků a hráčů udržet krok s vývojem tohoto sportu. První zájem o házenou vznikl v roce 1925, kdy několik nadšenců tohoto sportu položilo základy pro vznik telnické házené.

2.2 Charakteristika házené

Házená je složitý, mnohostranný, historicky i aktuálně se vyvíjející sociální jev, jehož základem je psychofyzická lidská činnost. Existence a vývoj házené jsou určovány zákonitostmi různého druhu. Zkoumáním zákonitostí zvláštního druhu se zabývají speciální vědní disciplíny. V případě házené je to historie tělesné výchovy, fyziologie tělesných cvičení, psychologie sportu, biomechanika apod. Teorie házené v užším pojetí zkoumá a objasňuje zákonitosti děje utkání. Rozlišujeme házenou jako sportovní hru, která se historicky vyvíjí ve všech částech a stránkách, jako je vývoj pravidel, řídicích orgánů házené, techniky a činnosti, vybavení sportovišť i hráčů a její projev v podobě utkání. Utkání v házené je ve své podstatě neopakovatelnou základní vývojovou jednotkou házené. Jedinečnost a neopakovatelnost každého utkání jsou dány časem, místem, soutěžícími družstvy, rozhodčími. (Jančálek, 1978)

Pokud však chceme porozumět a proniknout hlouběji do hry házená, je třeba se seznámit se základními pravidly této hry, a to nejen prostřednictvím

literatury, ale i praktické, názorné ukázky přímo na hřišti. Nyní si představíme několik základních pojmů a pravidel, bez kterých by házená nebyla házenou.

Míč – nutný předmět děje utkání v házené. Vlastnosti míče jako jsou jeho kulatost, velikost, váha, materiál. Míč je zhotoven z kůže nebo syntetického materiálu. Musí být kulatý. Vnější materiál nesmí být lesklý nebo hladký. Míč se používá ve třech směrech. Je to směr k soupeři (střelba), k spoluhráči (přihrávka), k sobě samému (dribling). Hráči jednotlivých kategorií musí používat míče následujících velikostí. Dorostenci od 16 let a muži 58-60 cm v obvodu a 425-475 g váhy, což je velikost IHF 3. Žáci od 12 do 16 let, dorostenky od 14 let a ženy 54-56 cm v obvodu a 325-375 g váhy, což je velikost IHF 2. Žáci od 8 do 12 let a žákyně od 8 do 14 let 50-52 cm v obvodu a 290-330 g váhy, což je velikost IHF1.

Hřiště – tvar hřiště a branek vymezují pravidla. Rozměry hřiště na házenou je obdélník 40 x 20 metrů. Branky mají na výšku 2 metry a jsou široké 3 metry. Čáry na hřišti označují celkový prostor k utkání a rozdělují vnitřní prostor hřiště. Před každou brankou je brankoviště vzdálené 6 metrů od brány a zbývající část hřiště je hrací pole. Dále jsou označeny čáry 7 m hodů, čáry volných hodů, které jsou 9 metrů od brány. Pro úplnost doplníme ještě středovou čáru.

Hrací doba – utkání v házené se hraje na hrubý čas, který určují pravidla před začátkem utkání. Normální hrací doba pro hráče starší 16 let je 2 x 30 minut, přestávka v poločase je 10 minut. Normální hrací doba pro družstva mládeže ve věku od 12 do 16 let činí 2 x 25 minut, pro družstva ve věku od 8 do 12 let trvá 2 x 20 minut. V obou případech je přestávka v poločase normálně 10 minut.

Družstvo, střídání a vybavení hráčů - družstvo se skládá nejvýše ze 14 hráčů. Na hrací ploše se smí současně nacházet nejvýše 7 hráčů. Ostatní hráči jsou střídající. Družstvo musí během celého utkání mít jednoho z hráčů na hrací ploše označeného jako brankáře. Hráč, označený jako brankář, může kdykoli zaujmout roli hráče v poli. Stejně tak může kterýkoli hráč z pole kdykoli převzít roli brankáře. Pokud klesne počet hráčů na hrací ploše pod 5, může se v utkání pokračovat. Záleží na posouzení rozhodčích, zda a kdy bude nezbytné utkání ukončit. Střídající hráči mohou během utkání kdykoliv a opakovaně nastoupit do hry bez hlášení zapisovateli nebo časoměřiči, pokud jimi střídání hráči již

opustili hrací plochu. Všichni hráči v poli jednoho družstva musí mít jednotné sportovní oblečení. Kombinace barev a design oblečení obou družstev musí být navzájem zřetelně odlišné. Hráči musí mít na zádech nejméně 20 cm a vpředu nejméně 10 cm vysoká čísla. Měla by být používána čísla od 1 do 20. Hráč, který střídá role hráče v poli a brankáře, musí mít stále stejné číslo v obou rolích.

Brankář – brankáři je dovoleno při obranném zákroku dotknout se míče, kteroukoliv částí těla, pohybovat se v brankovišti bez ohledu na pravidla platící pro hráče v poli.

Brankoviště – do brankoviště smí vstoupit pouze brankář. Za vstup do brankoviště se považuje, když se jej, včetně čáry brankoviště, dotkne hráč z pole kteroukoli částí těla.

Hra s míčem – míč je povoleno použitím rukou, paží chytat, zastavovat nebo strkat. Míč můžeme držet maximálně 3 sekundy a udělat s ním nejvýše 3 kroky, poté musí být započat dribling nebo musí následovat přihrávka, či střela.

Dosažení gólu - gólu je dosaženo, když míč celým objemem přešel brankovou čáru, pokud se před hodem nebo při něm házející hráč nebo jeho spoluhráči nedopustili žádného porušení pravidel. Gól, který byl uznán, již nemůže být anulován poté, co rozhodčí zapískají k provedení výhozu.

Výhoz - výhoz se provádí ze středu hrací plochy (s tolerancí 1,5 m na obě strany) libovolným směrem. Musí být rozehrán během tří sekund po zapískání. Na začátku utkání má výhoz družstvo, které po vyhraném losování zvolilo míč. Druhé družstvo má právo si vybrat stranu. Pokud si však vítěz losování zvolil stranu, má výhoz družstvo soupeře. Před začátkem 2. poločasu si družstva vymění strany. Výhoz na začátku 2.poločasu bude provádět družstvo, které nemělo výhoz na začátku utkání. Po každém gólu je hra znovu zahájena výhozem družstva, které gól obdrželo.

Volný hod – nařízení volného hodu rozhodčí zásadně přerušují hru s tím, že bude znovu zahájena volným hodem pro soupeře, pokud se družstvo, které má míč dopustilo porušení pravidel. Volný hod se provádí bez zapískání rozhodčího v zásadě z místa, kde došlo k přestupku. Před provedením volného hodu se nesmějí hráči útočícího družstva dotýkat čáry volného hodu družstva soupeře, ani ji překročit. Při provádění volného hodu musí být hráči soupeře

vzdálení nejméně 3 metry od rozehrávajícího hráče. Mohou se však postavit bezprostředně před čáru brankoviště, jestliže je volný hod prováděn od jejich čáry volného hodu.

Sedmimetrový hod – sedmimetrový hod se nařizuje za zmaření jasné brankové příležitosti hráčem nebo funkcionářem, na kterémkoli místě hrací plochy, neoprávněném zapískání při jasné brankové příležitosti, zmaření jasné brankové příležitosti zásahem osoby, která není zúčastněna na utkání, například vstupem diváka do hřiště. Při nařízení 7-m hodu mohou rozhodčí dát time-out, pokud dochází k podstatnému zdržení, například při střídání brankáře nebo střelce. Sedmimetrový hod musí být proveden do 3 sekund po zapískání rozhodčího jako přímý hod na branku. Hráč provádějící 7-m hod musí zaujmout postavení za 7-m čarou, ne však dále než 1 metr za čarou. Při provádění 7-m hodu musí hráči soupeře zůstat vně čáry volného hodu a vzdálení nejméně 3 m od čáry 7-m hodu, dokud míč neopustí ruku střílejícího hráče.

Tresty – prvním trestem je napomenutí hráče žlutou kartou za fauly a přestupky proti soupeři, za nesportovní chování vůči hráčům, funkcionářům, divákům. Druhým stupněm trestu je vyloučení hráče na 2 minuty za přestupky tohoto charakteru: za chybné střídání, když na hrací plochu vstoupí nadpočetný hráč nebo když hráč z prostoru střídání neoprávněně zasáhne do hry, za opakované fauly, za opakované nesportovní chování hráče na hrací ploše nebo mimo ni, za nesportovní chování kteréhokoli funkcionáře družstva poté, co některý z nich byl již napomenut. Vyloučení platí vždy na dvě minuty hrací doby; třetí vyloučení stejného hráče je navíc vždy spojeno s diskvalifikací. Pokud doba vyloučení hráče neuplynula do konce prvního poločasu, pokračuje dále od začátku druhého poločasu. Dalším stupněm trestu je diskvalifikace. Diskvalifikaci musí rozhodčí po signalizaci time-outu zřetelně ukázat provinivšímu se hráči nebo funkcionáři a zapisovateli nebo časoměřiči vzpažením ruky s červenou kartou za tyto přestupky: za nesportovní chování kteréhokoli funkcionáře družstva poté, co již předtím obdrželi napomenutí i vyloučení na 2 minuty, za fauly, které ohrožují zdraví protihráče, za hrubé nesportovní chování hráče nebo funkcionáře družstva na hrací ploše nebo mimo ni, za násilnost hráče před začátkem utkání nebo během střelby 7-m hodů, prováděné pro rozhodnutí utkání, za násilnost funkcionáře družstva, při

třetím vyloučení téhož hráče. při třetím vyloučení téhož hráče. Nejtěžším postihem pro družstvo je vyloučení do konce utkání. Vyloučení do konce utkání musí rozhodčí po signalizaci time-outu zřetelně ukázat provinivšímu se hráči a zapisovateli nebo časoměřiči pomocí předepsaného signálu rukama, t.j. rozhodčí zkříží paže nad hlavou. Vyloučení do konce utkání platí vždy pro celý zbytek hrací doby a družstvo musí na hrací ploše pokračovat oslabeno o jednoho hráče. Hráč vyloučený do konce utkání nesmí být nahrazen a musí ihned opustit hrací plochu i prostor pro střídání. Po odchodu nesmí mít tento hráč žádnou formou kontakt s družstvem. Vyloučení do konce utkání musí rozhodčí vysvětlit v zápise o utkání pro příslušné řídicí orgány.

Rozhodčí - každé utkání řídí dva zcela rovnoprávní rozhodčí, kterým pomáhají zapisovatel a časoměřič. Rozhodčí odpovídají za to, že všechna porušení pravidel budou potrestána, aby tak zaručili průběh utkání v souladu s pravidly.

Časoměřič - Časoměřič má v zásadě hlavní odpovědnost za hrací dobu, time-outy a čas vyloučení potrestaných hráčů.

(<http://www.hazena.pb.cz/pravidla.php>)

2.3 Aspekty házené

Házená zůstávala dlouhou dobu stranou pozornosti tradičních vědních oborů s ověřenými metodami zkoumání a přístrojovou technikou. Výraznější pokrok nastal v druhé polovině padesátých let. Teoretická analýza utkání a údajů získaných pozorováním sledovala systémový přístup této empirické etapě řešení problematiky házené.

K podání uspokojivého herního výkonu je nezbytná řada psychobiologických předpokladů. Předpoklady herního výkonu hráče členíme pro naše potřeby do tří kategorií: bioenergetické, biomechanické, psychické. (Dobry, Semiginovský 1988)

2.3.1 Bioenergetické předpoklady

Herní činnosti házenkáře v utkání jsou prováděny v nepravidelných časových úsecích a s kolísavou intenzitou. O úspěchu se rozhoduje především v mnohokrát opakovaných krátkodobých činnostech rychlostně silového charakteru vysoké intenzity. Tyto projevy jsou ve výkonu hráče primární. (Dobry, 1988). Patří sem starty, změny pohybu, rychlé uvolnění, přistupování, výskoky, střelba, zákroky brankáře. Předpoklady výkonu jsou tedy nejen vysoká úroveň kapacity neoxidativní alaktátové zóny metabolického krytí, která zajišťuje explozivnost svalových kontrakcí, ale rovněž vysoká oxidativní zóny metabolického krytí, která zaručuje poměrně rychlou oxidativní obnovu zásob ATP (nukleotid resp. nukleosidtrifostát, který se skládá z adenosinu a trojice fosfátů navázané na 5 uhlíků. Je zcela zásadní pro funkci všech známých buněk. Jeho význam spočívá v tom, že při rozkladu ATP na ADP a P dochází k uvolnění značného množství energie) a CP (kreatin fosfát – přirozená látka, která je součástí svalové buňky) v obdobích nižší zátěžové intenzity.

Z hlediska rozvoje funkčnosti zdatnosti organismu patří házená mezi nejučinnější sportovní hry. Příznivě pro házenou vyznívá i tabulka průměrných hodnot některých funkčních ukazatelů dospělých vrcholových hráčů u jedenácti různých sportovních her. (Seliger a kol., 1983)

2.3.2 Biomechanické předpoklady

Z biomechanického hlediska je pro výsledek pohybové realizace herních činností určující především jemná interakce četných svalových skupin a různé využití vynaložených sil, které působí na stabilitu a lokomoci hráče i na jeho manipulaci s míčem. (Dobry, Semiginovský, 1988). Provedení (technika) pohybů v házené je těsně spojeno s volbou pohybových řešení (taktikou). Házenkář házející s míčem je tím úspěšnější, čím více způsobů uvolnění a odhodu pohybově ovládá a čím účelněji je přizpůsobí proměnlivým podmínkám. Constantini (1987) považuje za určující faktory úspěšnosti střelby v házené právě zrychlení manipulace s míčem, velkou pohyblivost ramenního kloubu, která umožňuje mimo jiné i koordinaci vedení loktu a zápěstí, a konečně

závěrečný pohyb prstů. Biomechanicky výhodná je v házené větší tělesná výška i vyšší tělesná hmotnost. Lepší výškové a hmotnostní předpoklady házenkářů se mohou kladně promítnout v důležitých útočných i obranných činnostech. Přestože je možno konstituční nedostatčnosti do jisté míry úspěšně kompenzovat uplatněním jiných důležitých předpokladů výkonu, je jejich významnost mimořádná. (Táborský, 1989)

2.3.3 Psychické předpoklady

Nejčastěji jmenované psychické předpoklady a znaky vrcholového výkonu v kolektivních sportovních hrách jsou aktivita, iniciativa, přizpůsobivost, vyšší stupeň hráčské inteligence, kreativita, vnímání, schopnost produkovat nové nápady, vysoká potřeba úspěchu, vyšší aspirační úroveň, motivace v tréninku i utkání, odolnost vůči únavě a další. Z psychologického pohledu bývají rozlišovány tři základní složky herních činností: sensorická, centrální a motorická. (Vaněk, 1984) Zajímavý je pokus Chaloupky (Tesařík a kol. 1976) o vymezení zvláštních a žádoucích psychických předpokladů pro plnění úkolů v útočných hráčských funkcích.

Spojka: rozvinuté heuristické schopnosti, tvořivé myšlení, sociabilita, vůdcovské vlastnosti, autorita, periferní vidění, odpovědnost, sebekontrola, přesnost, schopnost předvídat.

Pivot: nízký sebecit, necitlivost k hrozícímu nebezpečí, cílevědomost, rozhodnost, sensorická koordinace, orientace v prostoru.

Křídlo: reaktivita ústřední nervové soustavy, senzomotorická koordinace, orientační schopnosti, speciální cit pro polohu těla, adekvátní vnímání herní situace i v plné rychlosti. (Táborský, 1989)

3 Cíle a úkoly

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zmapovat vznik a vývoj házené v Telnici, od založení až po současnost, pomocí dostupných historických dokumentů. Dalším cílem bylo popsat a zachytit historický vývoj sportovních házenkářských a her a házené u nás i ve světě.. Pro splnění těchto cílů bylo nutné splnit tyto dílčí úkoly:

- 1) Popsat historický vznik a vývoj házené v Telnici
- 2) Popsat historický vznik a vývoj sportovních házenkářských her ve světě a v Československu
- 3) Zjistit dostupnost historických dokumentů a literatury

4 Metody

Pro vypracování této bakalářské práce bylo třeba získat mnoho informací, dat a poznatků. K získání těchto informací jsem použil několik metod a technik. V první fázi jsem získával informace z primárních i sekundárních dat. Následně jsem tyto získané informace analyzoval a vzájemně porovnával, což byla druhá fáze. Ve třetí etapě jsem pomocí syntézy a interpretace všechny informace zpracoval do ucelené podoby, chronologicky sestavil jejich průběh, který jsem interpretoval a prezentoval.

V práci jsem využil tyto metody:

- **Terénní šetření** (sběr informací) - znamená získávání informací (výpovědí) od respondentů pomocí výzkumných technik (dotazník, anketa, rozhovor, pozorování apod.) přímo v terénu.
- **Indukce** - je charakterizována v logice přechodem od jednotlivého k obecnému. V sociologii bývá spojována s empirickým přístupem.
- **Dedukce** - je přístup opačný - od obecného k jednotlivému. Chybějící nebo neúplné údaje jsme schopni doplnit na základě získaných vlastních poznatků.
- **Abstrakce** - je zevšeobecnění spočívající v logickém vyhodnocení určitého jevu na základě rozlišování podstatných a nepodstatných znaků. Podstatné znaky jsou pak řazeny do určitého systému.
- **Metoda introspektivní** - se opírá o osobní znalosti, zkušenosti výzkumníka na základě účasti v prostředí či nějakém společenském procesu.
- **Sběr primárních dat** - to jsou data, která jsou přímým záznamem, nikoli interpretací nějakého záznamu. Jsou tzv. „z první ruky“ oficiální protokoly, úřední záznamy.

- **Sběr sekundárních dat** – těmito daty rozumíme již publikované informace, které jsou dostupné z různých zdrojů.
- **Historická metoda** - vychází ze zkoumání vývoje (historie) sledovaného jevu či procesu. Nejde jen o popis, ale o zachycení vývoje a zjištění vnitřních zákonitostí změn. Na základě toho je možno předvídat určité tendence, prognózy v krátkodobé perspektivě.
- **Studium dokumentů a odborné literatury** – spočívá ve studiu získaných dokumentů a literatury.
- **Introspektivní metoda** – uplatnění osobních prožitků a dojmů autora.

Bakalářská práce je založena na studování písemných pramenů. Pro dokreslení vývoje a situace jsem použil informace z výpovědí pamětníků a znalců problematiky, a dále kroniky.

5 Vznik a vývoj házenkářských her

Charakterizovat historický vývoj sportovních házenkářských her je úkol náročný. Nejen pro relativní nedostupnost a neúplnost vztažných dějinných dokumentů, ale i pro mnohoznačnost pojmů hra, sport a házená. Hra a sport mají řadu společných znaků a také jejich funkce v životě člověka si jsou podobné. Hra je zvláštním druhem činnosti, které nemají bezprostřední existenční naléhavost. Hra je pouze hrou, zábavou, prožitkem. (Jančálek, 1989)

5.1 Házenkářské hry předsportovního období

Za přímé předchůdce sportovních házenkářských her lze označit teprve některé z her, které vznikly koncem minulého a začátkem tohoto století. Avšak v kulturních dějinách lidstva můžeme, a to i na vývojově nejprimitivnějších úrovních, nalézt hry s řadou prvků analogických moderním házenkářským hrám. Původní přirozené (existenční) pohyby člověka - chůze, běh, skok, lezení, plavání - se v pracovně kulturním vývoji, při výrobě a používání artefaktů rozmnožily. Vznikly pohyby nové: házení, chytání, vrhání, sekání, veslování, střílení apod. Hraní a hry byly v dětství přípravou na činnost dospělých, v dospělosti sloužily jako zábava a mnohdy také jako obřad při různých slavnostech.

Jančálek a kol. (1989) uvádějí, že míč na hraní (Spielball) je prastarým cvičebním náčiním. Lze to doložit téměř u všech přírodních národů, a to až od nejtemnějšího starověku. Míče se vyráběly z nejrůznějších materiálů - listí, rostlinných vláken, ztuhlé rostlinné šťávy, chlupů, kůže apod. Tentýž autor se mimo jiné odvolává na dílo *Games of the North American Indians* (Washington 1907), ve kterém americký vědec Culin věnoval míčovým hrám severoamerických Indiánů plných 150 stran.

V gymnasiích Helénů (gymnasion - cvičiště pro tělesnou výchovu ve starém Řecku) byl vymezován zvláštní prostor pro míčové hry – sphaisterion (sphaira = míč). Nejznámější míčovou hrou byla v Helladě zřejmě hra, kterou lze přirovnat k zaháněné, tzv. episkyros. Staří Římané provozovali míčové hry

nejen pro zábavu, ale také jako léčebný prostředek. Míč byl jedním ze znamení lékařů. Claudius Galénos (130-200 n. l.), římský lékař, rozlišoval pět různých velikostí míčů, mimo jiné také velký vyfouknutý dutý míč (follis). Galénem popisovaná hra harpaston byla pravděpodobně v některých rysech podobná anglickému ragby a německému raffballu. (Jančálek, 1989).

Z období feudalismu je doložena již poměrně početná řada pohybových her, třídně diferencovaných, uplatňovaných v nepřehledném množství úzce regionálních variant. "Lidová cvičení a lidové hry a zábavy navazovaly na prastaré tradice a zvyklosti. Mnoho z nich stále vznikalo a zanikalo, jiné se v nepodstatných rysech obměňovaly nebo dostávaly místní názvy. Hlavní z nich, a to byly ty nejprostší a nejvydatnější, které pozůstávaly z přirozených pohybů a daly se provádět kdekoli a kdykoli (sezónně i celoročně), přetrvaly věky. Patří k nim z tzv. malých či pohybových her všechny honičky, schovávané, házené, chytané, odbíjené, kopané." (Krátký a kol. 1963) Mezi nejstarší dochované zmínky o hrách s házenkářskými prvky patří Fangballspielen (1170-1230 n.l.).

V novověku, s rozvojem kapitalistické společenské formace, kdy se v průmyslově nejvyspělejších zemích postupně zvětšoval objem volného času pro stále větší vrstvu obyvatelstva, nastaly podmínky pro další vývoj tělesné výchovy. Organizovaná kosmopolitní kapitalistická společnost se zákony volné soutěže vtiskávala i tělesné výchově stále více organizovanou strukturu a zároveň podporovala vznik soutěží a závodivých forem, tedy vznik moderních sportovních odvětví. Sportovní pojetí tělesné výchovy se prosadilo především v Anglii, kde se již v první polovině XIX. století vyvíjely z původních lidových a šlechtických her a zábav mimo jiné také sportovní hry s psanými pravidly: kopaná, pozemní hokej, ragby, ale také tenis, golf a další. Tento systém přejala brzy anglicky mluvící Amerika a rozšířila ho o další sportovní hry: košíkovou, lední hokej, odbíjenou aj.

V kontinentální Evropě měly dlouho převahu gymnastické systémy, které zdůrazňovaly spíše zdravotní a výchovné hledisko než aspekt výkonnostní - Jahn-Eiselenův německý turnérský systém, Lingův švédský systém léčebného tělocviku, Tyršův systém sokolský. Postupně však i sem pronikaly anglické sportovní formy, a to zvláště na konci minulého století. Za ideologického představitele tohoto prorůstání anglického sportovního systému do dalších

evropských zemí je považován Herbert Spencer (1820-1903). Umělému tělocviku vytýkal jednostrannost; lidské přirozenosti více odpovídá hra, je všestrannější, rozmanitější, zábavná, příjemná, činí dítě i dospělého šťastným. Pedagogické zdůrazňování hry mělo ohlas u psychologů, fyziologů a ve školské praxi. Hry se dostávaly do učebních osnov (v Německu v roce 1882, ve Francii v roce 1888, v Rakousko-Uhersku v roce 1890). Evropa přejímala nejen hotové vzory, ale vytvářely se i zcela nové formy. Zejména učitelé upravovali známé lidové hry nebo vymýšleli pravidla nových. Právě v této době vznikla řada míčových her hraných rukama, mimo jiné také jako určitá protiváha kopané, která nebyla považována za vhodnou pro mládež, zvláště dívčí. (Jančálek, 1989)

5.2 Házenkářské sportovní hry

Pod pojem házenkářské sportovní hry známe pět sportovních odvětví. Národní házená, handball, házená, miniházená, plážová házená. Uvedeným vymezením sledujeme mimo jiné odstranění případných nedorozumění, ke kterým může snadno dojít z důvodu hojného výskytu synonymních i homonymních označení her a sportovních her. Například pojmem handball se původně označovala "mezinárodní házená o jedenácti hráčích", v současnosti je to nejrozšířenější pojmenování "mezinárodní házené o sedmi hráčích". Ve Spojených státech amerických je však slovem handball nejčastěji označována hra, při které je míč odrážen o stěnu (jde o sportovní hru síťového typu, též courthandball či fives). (Encyklopedie tělesné kultury, 1988)

5.2.1 Národní házená

V českých zemích se utvářely objektivní podmínky pro organizované šíření sportovních her koncem XIX. století. V roce 1890 byl vydán výnos rakousko-uherského ministra školství Gautsche, který ukládal školám, aby ve zvláštních půldnech pěstovaly s mládeží hry. V roce 1892 vznikl v Čechách Spolek pro pěstování her české mládeže, který se přičinil o tvůrčí rozvoj českých národních

her. V témže roce vydal odborný inspektor tělocviku Josef Klenka (1853-1932) příručku Tělocvičné hry, která obsahovala řadu her používaných a doporučovaných na školách i v sokolských jednotách.

V roce 1905 zveřejnil učitel tělocviku Václav Karas pravidla házenkářské hry, kterou nazval vrhaná s přenášením. Podle Krátkého (1958) se vrhaná s přenášením začala hrát již kolem roku 1894. Pro školní potřeby byla typická volnost ve stanovení velikosti hřiště i počtu hráčů. Karas udával, že se vrhaná s přenášením vyvinula z metané (asi zaháněná) zaváděním prvků součinnosti hráčů. Metací míč nahradil menší míč vrhací. Karas uplatňoval a dále upravoval některá pravidla tzv. košíkové, obyčejné kopané i kopané s přenášením (pravděpodobně ragby).

Druhou hrou, která ovlivnila vznik národní házené, byla cílová (terčová). Hru popsal Klenka (1906) v publikaci Tělocvičné hry pro chlapecké školy, což bylo 4. vydání již vzpomenuté příručky Tělocvičné hry. Tuto hru dále propagoval a upravoval Klenkův spolupracovník Křištof. Cílová byla předváděna na pátém všesokolském sletu v roce 1907 členy Kroužku pánů a slečen ze Spolku pro pěstování her české mládeže. Pravidla cílové byla inspirována americkou košíkovou a anglickou kopanou. Některé pozdější popisy cílové nevycházely důsledně (Mráz, 1962) z původních pramenů.

Přibližně ve stejné době vytvořil učitel tělocviku Antonín Křištof (1882-1910) pravidla další hry, kterou nazýval zpočátku rovněž cílová, později házená. Házená (cílová) získala brzy sportovní charakter. V roce 1908 sehrála dvě družstva Strakovy akademie, na které Křištof učil, utkání, o němž referoval i tisk. Ve stejném roce byla v nakladatelství B. Kočího v Praze vydána pravidla hry pod názvem Házená (cílová). Křištof byl velmi nadšeným propagátorem a organizátorem. Zasloužil se nejen o vydání pravidel házené (cílové) v češtině, ale přeložil je i do němčiny a esperanta. Ženevský esperantský časopis tato pravidla v roce 1908 uveřejnil (Zajíc, 1975). Již v roce 1907 založil Křištof Sportovní kroužek Házená Praha a v roce 1909 podnikl vytvoření prvního ústředí národní házené. Ustavila se Svazová komise kroužků házené. Křištof před svou náhlou smrtí hrál a nacvičoval házenou (cílovou) také s vysokoškoláky, v kursech učitelů i ve cvičitelských sokolských školách. Absolventi těchto školení (byli mezi nimi i jugoslávští studenti) pak házenou (cílovou) šířili dále.

Házená (cílová), prvotní varianta národní házené, se tedy poměrně rychle popularizovala. Byly činěny i pokusy hrát ji také během zimního období na bruslích. V roce 1911 zařadil český olympijský výbor tuto hru do svých sportovních slavností. V roce 1912 byla součástí programu VI. všesokolského sletu. S národní házenou se seznamovali také frekventanti tzv. ruského kursu - čeští učitelé tělocviku, kteří pak odcházeli na střední školy carského Ruska. V letech 1909-1912 to bylo celkem asi 130 až 150 učitelů. Na Ukrajině pak národní házená vzbudila veliký zájem a prodělávala osobitý vývoj. V roce 1915 se v Charkově hrála první soutěž za účasti 14 družstev. Ještě v roce 1952 bylo na Ukrajině asi 100 000 hráčů (Jančálek, 1989). Později se však stal oblíbenějším handball a házená.

Období první světové války rozvoj národní házené zastavilo. Udržovala se jen místy, především ve školním tělocviku. Avšak již v roce 1918 vydal Jaroslav Trantina (1891-1954) opravená pravidla národní házené a sám se stal na několik let vůdčí organizátorskou osobností. Z jeho iniciativy byl v roce 1919 utvořen Přípravný výbor Svazu házené a ženských sportů, který prohlásil pravidla národní házené, podle novelizace provedené Trantinou a Benešem, za oficiální. 22. února 1920 byl založen Československý svaz házené a ženských sportů (ČSHŽS), který v téže roce registroval 167 klubů s 2520 aktivními členy. Již rok předtím bylo uspořádáno neoficiální mistrovství republiky pro družstva žen. V roce 1920 se zúčastnilo Všesportovních slavností v Praze sedmdesát družstev národní házené. A konečně o rok později bylo uspořádáno turnajovým systémem i I. oficiální mistrovství ČSR v národní házené žen. Pro muže bylo první mistrovství vypsáno až v roce 1923.

V této době zaznamenala národní házená také mezinárodní úspěchy. Předseda ČSHŽS (Československý svaz házené a ženských sportů) Trantina se podílel v roce 1921 v Paříži na ustavení Mezinárodní federace ženských sportů (Fédération Sportive Féminine Internationale - FSFI). Tato organizace uznala česká pravidla házené za svá oficiální. Vedle Slovenska, Ukrajiny, Jugoslávie a Polska se tak národní házená šířila i do Francie, Švýcarska, Německa a Rakouska. Tento rozmach však byl záhy zastaven silným konkurentem – německým handballem. Nepříznivým faktorem dalšího mezinárodního rozvoje národní házené bylo také její zařazení do kategorie

ženských sportů i okolnost, že FSFI propagovala především lehkou atletiku. V roce 1923 byla dokonce družstva, která se střetávala pod patronací FSFI, nucena spojovat utkání v národní házené s lehkootletickým trojbojem (sprint, skok daleký s rozběhem, vrh koulí). Orientace národní házené na ženy v období dvacátých a v první polovině třicátých let je zřetelná také v mezinárodním sportovním styku. Česká klubová družstva žen sehrála v letech 1922 až 1933 celkem 76 mezinárodních utkání, většinou s družstvy z Jugoslávie, ale také z Francie, Polska a Rakouska. Muži sehráli pouze 4 mezinárodní utkání, všechna v roce 1926 při zájezdu Sokola Vídeň na Moravu. Mezistátní utkání byla pořádána pouze pro ženy, ČSR jich sehrála celkem 14.

Na III.kongresu FSFI v roce 1924 byl Trantina zvolen viceprezidentem. To zřejmě dopomohlo k tomu, že v rámci II.ženských světových her (Goteborg 1926) byl sehrán také turnaj v národní házené. Zvítězilo v něm družstvo ČSR. Své prvenství jsme obhájili i na III.ženských světových hrách v Praze 1930. Turnaje se zúčastnila tři družstva (2.Jugoslávie, 3.Polsko). Čtvrté a poslední ženské světové hry (Londýn 1934) zaznamenaly v turnaji národní házené účast dvou družstev (1. Jugoslávie, 2.ČSR). Činnost FSFI a s ní také mezinárodní kontakt v národní házené poté postupně zanikl.

Také doma prožívala národní házená krizi, která trvala přibližně deset let (1927 až 1937). Jednou z vážných příčin byla organizační roztříštěnost československé tělovýchovy a sportu. Svaz házené měl v roce 1931 registrováno pouze 675 hráčů a hráček. Národní házená se však hrála i v Sokole, DTJ (Dělnická tělovýchovná jednota), FDTJ (Federace dělnických tělovýchovných jednot), Orlu a v dalších tělovýchovně méně významných spolcích (skauti, hasiči apod.), ve školách i v armádě. Většina z těchto organizací pořádala svá vlastní mistrovství a přebory.

Za okupace Československa fašistickým Německem se národní házená stala jedním ze symbolů českého vlastenectví. Československý svaz házené (ČSSH) byl nucen změnit v roce 1939 své pojmenování na Český svaz házené (ČSH). Jeho členská základna se rychle rozšiřovala, také zásluhou přílivu hráčů ze zrušených sokolských a dělnických tělovýchovných organizací. Zatímco v roce 1939 registroval ČSH 1787 hráčů a hráček, v roce 1944 jich sdružoval 22 156.

Bezprostředně po obnovení Československa se konal 29.června 1945 sjezd ČSH, kterého se zúčastnili také zástupci ze Slovenska. Ti pak ustavili v září 1945 Slovenský zväz hádzanej, který si uložil úkol organizovat mimo jiné také soutěže v národní házené. V následujících letech se bouřlivý rozvoj národní házené zastavil i v rámci ČSR. Národní házená postrádala možnost mezinárodního styku a postupně opouštěla své pozice, především ve prospěch házené (tehdy tzv. mezinárodní házené o sedmi hráčích). Po sjednocení československé tělovýchovy do ČOS (Československá obec sokolská) se utvořilo v listopadu 1948 Ústředí pro házenou podle dosavadních pravidel. Současně ale vzniklo i Ústředí pro házenou o sedmi a jedenácti hráčích.

Poslední pokus o uhájení převahy národní házené nad házenou byl učiněn v roce 1951. V únoru tohoto roku byla rozhodnutím orgánů Československé obce sokolské sloučena obě házenkářská ústředí. Nově vytvořená komise potlačovala administrativními zákroky rozvoj handballu, a zejména házené. Tím se rozpory jen vyhrotily a koncem roku 1952 došlo k definitivní organizační rozluce vytvořením Ústřední sekce české házené a Ústřední sekce házené. Tyto názvy byly určeny dekretem Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Tehdejší oficiální název česká házená byl později podle rozhodnutí ÚV ČSTV z ledna 1971 upraven na název národní házená.

Národní házená je sportovní hrou, která pozbyla dřívější význam. Územně je omezena na oblasti Čech a Moravy. Nepatří ani zde mezi nejrozšířenější sporty. Podle statistiky ČSTV k 31.12.1986 se řadila se svými 8640 registrovanými členy na 23.místo v pořadí sportovních odvětví v ČSSR. Podle statistiky ČSTV za rok 1997 (stav ke 27.3.1998) bylo ve Svazu národní házené registrováno 75 oddílů se 6247 členy. To řadilo SNH na 25.místo mezi sportovními svazy, které jsou rámci ČSTV sdruženy.

Funkcionáři, trenéři a hráči národní házené však sehráli zejména v minulosti v rozvoji československé tělovýchovy a házenkářského sportu významnou a neopominutelnou úlohu. Národní házená měla přímý podíl na úspěšném rozvoji a výsledcích mezinárodní házené v ČSSR zvláště v padesátých letech. V tomto období přecházelo z národní házené na házenou, ale i na handball, mnoho vyspělých hráčů i celých družstev, kteří podněcovali vývoj mezinárodní házené svou celkovou sportovní výkonností a řadou nových

technicko-taktických prvků (např. územní obrana, střelba zadovkou, střelba výklonem).

V současné době národní házená nemá žádnou mezinárodní zastřešující organizaci a je rozšířena pouze v České republice. (Jančálek, 1989)

5.2.2 Handball

Handball (házená o jedenácti hráčích) vykrytalizoval z míčových her, které vznikaly pro školské a turnerské potřeby na území Německa. Rozšířené byly zpočátku rozličné formy zaháněné. Odlišovaly se od sebe velikostí a uspořádáním hřiště, používaným hracím náčiním či pravidly o hraní s míčem a počtem hráčů. Dochovaly se jejich různé názvy: Ballvertreiben, Balltreiben či Parteiball, Stossball (míč nebyl chytán a házen, ale odbíjen), Schleuderball (používal se míč s poutkem), Grenzball (velký plný míč), Raffball (malý plný míč).

Právě v raffballu získala zaháněná postupně sportovní charakter. Z variant raffballu jsou nejznámější Kochova (pravidla publikována 1897), Hirschmannova (1912) a Schulzova (1915).

Od varianty raffballu s brankami bylo velice blízko k tzv. torballu. Torball byl znám především ve dvou úpravách: Wiesbadener Torball (1908) a Pforzheimer Ball (1909). Hřiště na torball bylo asi 20m x 40m veliké s obdélníkovými brankovišti a s brankami 2,5m širokými a 2m vysokými.

V roce 1919 provedl berlínský učitel Carl Schelenz zásadní úpravy pravidel, které lze považovat za prvotní variantu dnešního handballu. Schelenz nejen zavedl možnost tří kroků při uvolňování s míčem, boj o míč a zmenšení míče na dnešní velikost, ale také přenesl hru na větší fotbalová hřiště. Tato úprava pravidel pomohla řešit problém hřišť (mohla být využívána hřiště na kopanou) a vyhovovala z obsahového hlediska i mužům. Schelenzovo pedagogické působení na kursech Německého říšského výboru pro tělesnou výchovu v Berlíně dopomohlo rychlému šíření handballu do dalších oblastí Německa a německy mluvících zemí.

První sportovní utkání v handballu mužů se uskutečnilo v únoru 1920. V téže roce vypsala Svaz braniborských atletických spolků (VBAV) pohárovou soutěž a hned nato uspořádali soutěž také turneři (DT). První mezistátní utkání se hrálo v roce 1925 (Německo-Rakousko, muži, 3:6). Až do roku 1934 se hrálo v Německu nejméně tři samostatná mistrovství: soutěž sportovních klubů (DSB), soutěž turnerů (DT) a soutěž dělnického turnerského a sportovního svazu (ATSB). Organizační roztržičnost a chybějící handballová ústředí (národní i mezinárodní) byly také příčinou existence několika mutací pravidel.

V dělnických jednotách se handballová pravidla lišila od jiných spolků zvláště ve dvou bodech: míč musel být držen tak, aby se nedotýkal těla; při volném hodě nebyla povolena přímá střela na branku. Handball byl zařazen do programu dělnických olympiád v roce 1925 ve Frankfurtu a v roce 1931 ve Vídni.

Základ nadnárodního řízení handballu byl položen v srpnu 1926. Na VIII.kongresu mezinárodní amatérské atletické federace (IAAF) v Haagu byla vytvořena zvláštní komise, jejímž úkolem bylo řízení míčových her hraných rukama. Tato komise navrhla opatření, která byla na IX.kongresu IAAF (Amsterdam 1927) přijata. Míčové hry hrané rukama byly rozděleny do tří skupin: handball, courtball, basketball. Pro první skupinu pak byla jako mezinárodně platná uznána pravidla německého handballu (házené o jedenácti hráčích). Tím přišla naše národní házená o významnou možnost mezinárodní patronace. Při příležitosti olympijských her v Amsterdamu se konal v srpnu 1928 ustavující kongres mezinárodní amatérské handballové federace – Internationale Amateur Handball Federation. Prezidentem i sekretářem IAHF se stali Němci. Ve čtyřčlenné radě byl rovněž Čechoslovák Trantina. Ještě koncem roku 1928 byla vydána oficiální pravidla IAHF pro handball v němčině, angličtině a francouzštině. II. kongres IAHF se uskutečnil v roce 1930 v Berlíně. Trantina nebyl do rady IAHF znovu zvolen a národní házená tak ztratila poslední kontakt s touto organizací. Důležitým usnesením kongresu byl požadavek na zařazení handballu, courtballu a basketballu do programu letních olympijských her v Los Angeles (1932). Mezinárodní olympijský výbor (IOC) vyslovil v roce 1931 s touto žádostí IAHF souhlas. Turnaj v handballu se však na OH 1932 pro organizační a ekonomické potíže nekonal. V roce 1934 rozhodl

kongres IOC o zařazení handballu do programu letních olympijských her v Berlíně. Tohoto olympijského turnaje (1936) mužů v handballu se zúčastnilo šest družstev. První mistrovství světa v handballu mužů bylo pořádáno v roce 1938 v Německu a zúčastnila se ho družstva deseti evropských zemí. ČSR reprezentovalo družstvo složené ze sudetských Němců. Další sportovní plány, včetně handbalového turnaje na neuskutečněných olympijských hrách v r.1940 v Tokiu, byly událostmi druhé světové války zmařeny. Činnost IAHF nebyla po válce obnovena. Na její sportovní tradice navázala nová mezinárodní federace házené (viz dále). Zájem o handball opadal jak přirozenou cestou, tak i po administrativních opatřeních v některých zemích, např. v bývalé NDR a bývalém SSSR. V současné době se konají regionální a turnajové soutěže již jen v Německu.

V Československu se handball nikdy příliš neprosadil. Do roku 1945 byl hrán československou německou menšinou, která si ustavila v roce 1932 svůj handbalový svaz. V letech 1948 až 1951 byl handball v ČSR řízen ústředím pro házenou o sedmi a jedenácti hráčích. V roce 1948 se v Praze sehrálo i první oficiální utkání českých družstev v handballu mužů. V roce 1949 se zúčastnilo naše reprezentační družstvo žen mistrovství světa a obsadilo mezi čtyřmi účastníky 3.místo. Celostátní soutěž v handballu byla vypsána poprvé v roce 1950, naposledy v roce 1956, většinou pouze pro mužská družstva. Vyslání československého mužstva na turnaj při příležitosti světového festivalu mládeže v Moskvě v roce 1957 mělo spíše solidární charakter a bylo naší poslední oficiální handbalovou akcí. (Jančálek, 1989)

5.2.3 Házená

Za první formu házené lze považovat hru, kterou zavedl v Dánsku pro žáky ordrupského gymnázia učitel Holger Nielsen v roce 1898. Hra byla nazývána haandbold. Haandbold se v Dánsku poměrně rychle rozšiřoval. Již v roce 1904 byl založen dánský Haandboldový svaz, který organizoval pravidelné soutěže. O dva roky později byla vydána pravidla haandboldu knižně (Jančálek, 1989).

Dánské hnutí ovlivnilo pravděpodobně i vývoj házené ve Švédsku. Zde, nejdříve rovněž na školách, se počátkem našeho století začal hrát tzv. handboll v poněkud odlišné podobě od haandboldu. Hrál se převážně v halách, proto byly rozměry hrací plochy poměrně malé. První utkání v handbollu se uskutečnilo v roce 1907 mezi námořními školami v Karlskroně.

Pro mezinárodní rozvoj házené byl klíčovým rok 1934, kdy III.kongres IAHF konaný ve Stockholmu uznal skandinávská pravidla. Pod záštitou IAHF se pak konalo 5. a 6.února 1938 v Berlíně první mistrovství světa v házené mužů. Čtyři zúčastněná družstva se střetla každé s každým, délka utkání byla pouze 2x15 minut.

Druhým klíčovým mezníkem rozvoje házené se stal zakládající kongres Internationale Handball Federation v roce 1946 v Kodani. Mezi osmi zakládajícími národními federacemi byly zastoupeny čtyři skandinávské země. Sídlem IHF bylo až do roku 1950 Švédsko. Poté byl sekretariát IHF přemístěn do švýcarské Basileje, ve které je dodnes. Německo bylo do IHF přijato až v roce 1950. I když v IHF pokračovalo, podobně jako v IAHF, společné mezinárodní řízení házené i handballu, přispěly výše uvedené okolnosti k tomu, že házená postupně výrazně dominovala. Poslední mistrovství světa v handballu se uskutečnilo pro ženy v roce 1960, pro muže v roce 1966. Mistrovství světa v házené se konala od konce padesátých let pro obě kategorie v tříletých cyklech. V roce 1972 byla házená mužů poprvé na programu olympijských her, v roce 1976 se uskutečnil i první olympijský turnaj žen. Oddílová družstva z českých zemí se utkala v házené oficiálně poprvé 30.listopadu 1947 (ZJŠ Sparta Bratrství - Sokol Úvaly). Iniciátorem utkání byl Jan Radotínský, který se seznámil s házenou v létě 1947 na vysokoškolském zájezdě do Francie. V dubnu 1948 byl při jednání zájemců o házenou z Tyršova pražského sokolského kraje ustaven Přípravný výbor pro mezinárodní házenou. Koncem téhož roku vzniklo při ČOS Ústředí pro házenou o sedmi a jedenácti hráčích. V roce 1950 se uskutečnila první mistrovská soutěž v házené mužů i žen. Po vzniku společného ústředí pro národní házenou, handball i házenou v únoru 1951 došlo u nás k zákazu hraní házené v letním období. Házená se měla nadále hrát pouze v zimě v halách jako doplňková hra. Mistrovská soutěž v házené byla zrušena a oddíly měly přihlásit svá družstva do soutěží národní

házené. Toto ustanovení, i když platilo ještě v roce 1952, však nebylo příznivci házené plně akceptováno, zvláště na Slovensku.

Vznik Ústřední sekce házené koncem roku 1952 umožnil v Československu další nerušený vývoj této sportovní hry. Díky národním házenkářským tradicím a podmínkám socialistického sportovního systému jsme patřili v padesátých a šedesátých letech mezi absolutní světovou házenkářskou špičku. Svě čelní postavení jsme si pak ve stále silnější a početnější konkurenci udržovali s menšími výkyvy též nadále.

Jak ženy v roce 1957, tak muži o deset let později dosáhli světového prvenství. Svou poslední medaili z MS přivezly ženy v roce 1986, když ve finálovém utkání podlehly družstvu bývalého SSSR. Muži stáli na stupních vítězů naposled na OH 1972.

Naše nejúspěšnější klubové mužstvo Dukla Praha zvítězilo v soutěži Poháru mistrů celkem třikrát, v letech 1957 (pod hlavičkou městského výběru Prahy), 1963 a 1984. V ženách jsme stejnou soutěž vyhráli jednou díky Spartaku (Spartě) Praha v roce 1962.

V roce 1964 jsme se stali pořadateli mistrovství světa mužů. Při této příležitosti se též uskutečnilo v Praze první světové odborné sympozium trenérů s účastí kolem 250 osob.

V roce 1968 byly položeny základy vzniku Českého svazu házené (ČSH), který byl společně se Slovenským zväzom hádzanej (SZH) zastřešen Československým svazem házené (ČSSH). Kongres IHF v roce 1968 zrušil, na protest proti invazi vojsk pěti států Varšavské smlouvy na území Československa, mistrovství světa žen, které se mělo koncem téhož roku uskutečnit v bývalém SSSR.

V roce 1974 byl poprvé uspořádán mezinárodní turnaj reprezentačních družstev žen v Chebu, který si získal světovou vážnost a oblibu. V roce 1978 se stalo Československo dějištěm mistrovství světa žen. Podle statistiky ÚV ČSTV k 1.1.1987 se házená se svými 42 351 registrovanými členy řadila na osmé místo mezi sportovními odvětvími, která byla tehdy v Československu pěstována.

Po listopadu 1989 došlo k vytvoření Československé konfederace sportovních a tělovýchovných svazů (ČSKSTS) a Československý svaz házené

se stal jejím členem. V roce 1990 jsme organizovali mistrovství světa mužů. V tomto období jsme se také (zejména osobou Jaroslava Mráze) významně podíleli na vzniku EHF. Jedna z přípravných schůzek se konala v Praze.

Po rozdělení Československa a vzniku České republiky k 1.1.1993 se ujal Český svaz házené - nadále sdružený v Českém svazu tělesné výchovy (ČSTV) - řízení mezinárodního styku a samostatné české reprezentace. Po dohodě se SZH, s IHF a s EHF převzal ČSH na mezinárodním poli nástupnictví za bývalou ČSFR v mužích, Slovensko v ženách. Mistrovství světa mužů ve Švédsku a MS žen v Norsku v roce 1993 však byla ještě obeslána společnými československými družstvy pod hlavičkou UCS (Unified Team of Czech and Slovak Republic).

Od roku 1994 se naši muži kvalifikovali na dvě ME (1996, 1998) a na dvě MS (1995, 1997). Ženy se probojovaly na jedno ME (1994) a na dvě MS (1995, 1997). Reprezentační družstvo dorostenek získalo na ME 1994 první ryzé českou medaili (ve finálovém střetnutí jsme prohráli s Ukrajinou). Stejného úspěchu dosáhli na ME 1997 naši dorostenci (porážka až ve finále se Švédskem).

Hlavní úsilí funkcionářů házené v Čechách na kterékoliv řídicí úrovni je však stále více zacíleno na získávání nejnужnějších finančních prostředků pro vlastní činnost. Koncepční a odborné zásahy jsou tak výrazně omezovány. Přesto jsou kluby a oblasti, ve kterých se daří ty největší obtíže překonávat a věnovat patřičnou pozornost také dětem a mládeži, naší házenkářské budoucnosti.

(<http://www.svaz.chf.cz/content.aspx?contentid=2693>)

5.2.4 Miniházená

Miniházená je určena většinou dětem ve věku od šesti do deseti let, v některých případech až do dvanácti let (Bulharsko, Irsko). Počet hráčů je jen zřídka šest plus brankář, častěji se hraje s pěti, hlavně ale pouze se čtyřmi hráči v poli. Až na dvě výjimky (Bulharsko a Česká republika) se hraje na hřištích menších rozměrů. Nejčastěji 13x20 metrů. Takto lze totiž na jednom normálním házenkářském hřišti vytyčit tři plochy pro miniházenou. Velikost branky je ponejvíce 160x300cm, ale také např. 180x270 (Španělsko) nebo 165x230

(Irsko). Čára brankoviště se opisuje od branky zpravidla ve vzdálenosti 5 či 4,5 metru. Obvod míče nepřesahuje 50 cm. V některých zemích se podle stáří dětí odlišují dvě formy miniházené. Ve Švédsku hrají 6 až 8letí chlapci a dívky společně na hřišti 12x24 m, s brankami 120x150 cm a s míčem z pěnové hmoty. Starší děti (chlapci a děvčata oddělené) pak na hřišti stejných rozměrů mají branky 170x200 cm a kožený míč s obvodem přibližně 50 cm.

Zajímavá je rakouská koncepce, využívající školní prostředí a zařízení tělocvičen. Místo miniházené jsou organizována utkání a turnaje v házené na žíněnký (Mattenhandball), které opřeny o stěnu nahrazují branky. Čára brankoviště je vedena rovnoběžně s brankovou čarou (vzdálenost pět metrů). Hráči v poli (čtyři) nesmějí zakončit útok střelbou dříve, dokud každý z nich neobdržel alespoň jednu přihrávku.

Od roku 1996 se péče o miniházenou objevila rovněž ve statutech EHF a IHF. Rozhodování o pravidlech miniházené je však nadále ponecháváno na jednotlivých národních házenkářských svazech, mimo jiné proto, že nejsou pořádány žádné oficiální mezinárodní soutěže.

(<http://www.svaz.chf.cz/content.aspx?contentid=2693>)

5.2.5 Plážová házená

Plážová házená (beach-handball) se objevuje v Evropě začátkem devadesátých let. Velice aktivní byli zprvu zejména Italové. Ve známých přímořských letoviscích láká plážová házená ve večerních hodinách početné publikum a tím získává též přízeň sponzorů. V Itálii se také v roce 1993 při svých prázdninových pobytech seznámila s plážovou házenou první česká družstva.

Zájem o plážovou házenou rychle vzrůstá. Každým rokem se koná v letním období značné množství klubových turnajů. V Česku byl poprvé takovýto turnaj uspořádán v létě roku 1997 v režii házenkářského klubu z Králova Pole. V červnu 1998 bylo připraveno naše první otevřené národní mistrovství. Od roku 1996, ve kterém se plážová házená dostala do statutů EHF a IHF, se projevují snahy zorganizovat také vrcholové soutěže reprezentačních družstev.

První kontinentální mistrovství v plážové hásené se uskutečnilo v americkém svétadíle počátkem roku 1998. Na pláži Copacabana v Rio de Janeiru bylo za účasti šesti mužských národních celků vybojováno následující pořadí: 1.Brazílie, 2.Kuba, 3.Argentina, 4.USA, 5.Uruguay, 6.Kanada.

V roce 1998 byl přichystán první otevřený turnaj (klubová i reprezentační družstva) pod patronací EHF v Portugalsku. Mezinárodní asociace neolympijských sportů zařadila plážovou házenou do programu svých světových her, které proběhly v roce 2001 v Japonsku. Pravidla pro plážovou házenou byla naposled schvalována Radou IHF v březnu 1998.

(<http://www.svaz.chf.cz/content.aspx?contentid=2693>)

6 Vznik a vývoj házené v Telnici

Házená a Telnice – to jsou dva pojmy, spojené již 86 let. Sport v naší vesnici prošel za tu dobu všemi stupni vývoje. Od nesmělých začátků k vysokému sportovnímu mistrovství a slávě, i méně slavným obdobím. Vždy však bylo snahou obětavých pracovníků a samotných hráčů házené udržet krok s vývojem tohoto sportu nejen u nás, ale i za hranicemi naší země. Díky těmto přímým či nepřímým aktérům podílejících se na zrodu a fungování telnické házené nyní můžeme zalistovat v análech minulosti a zároveň vzdát úctu těm, kdo se o rozkvět házené v Telnici zasloužil.

V této kapitole se snažím zachytit počátky vzniku telnické házené, její vývoj od české házené k mezinárodní házené, slavná léta, kdy telničtí sportovci patřili k těm nejlepším, i období méně radostná až do dnešní doby.

6.1 Počátky házené v Telnici

Počátky tělovýchovného hnutí v Telnici se datují shodně se založením tělocvičné jednoty Sokol v roce 1909. Ta se ve své činnosti od začátku zaměřovala na základní tělesnou výchovu a sportovní hry. Projevoval se zájem o lehkou atletiku, odbíjenou, gymnastiku a v určitém období i o kopanou. Ve všech těchto odvětvích sportu vyrůstali jedinci, kteří svými sportovními výkony dobře reprezentovali naši obec.

První zájem o házenou vznikl v roce 1925, kdy několik nadšenců tohoto sportu položilo základy pro vznik telnické házené. Jejimi průkopníky a zakladateli byli: František Svoboda, František Kukla, Josef Paseka, Martin Popela, bratři František, Leopold, Ferdinand a Jan Hrdličkovi, Alois a František Sklenář, Ladislav, Miloš a Jan Hekelovi a celá řada dalších.

První rádci a učitelé telnických házenkářů byli výborní hráči oddílů házené ve Šlapanicích, Rajhradě, Sokola Brno IV a ze Sokola Královo Pole. Pčiněním těchto hráčů, funkcionářů a instruktorů zapustila v Telnici házená hluboké kořeny na rozdíl od ostatních jednot. Brzy po vzniku našeho oddílu byla zakládána házená i v okolních obcích v Sokolnicích, v Újezdě, v Hostěrádkách,

v Měnině, což vytvářelo předpoklad ke zvyšování její úrovně. Házená se hrála zpočátku jen rekreačně, ale záhy se oddíl přihlásil do soutěží sokolské Vaníčkovy župy. Svými výkony se brzy propracoval mezi přední oddíly župy a hrál v 1. a 2. třídě až do počátku 2.světové války. (Vespalec, 1975)

6.1.1 Házená v letech 1938 - 1945

V roce 1938 byl oddíl házené Sokola Telnice tak silný, že měl v soutěžích tři družstva žáků, dvě družstva dorostu a mužů. Sportovní zápolení při utkáních se sokolskými jednotami okolních vesnic i vzdálenějších měst se konala vždy celý den. Dopoledne probíhalo utkání v lehké atletice, poté následovala odbíjená a stejní sportovci se utkali odpoledne v házené. K těmto utkáním se jezdívало zásadně na kole, někdy 20 – 40 kilometrů daleko, a to z důvodu nedostatku finančních prostředků. Veškeré náklady spojené s účastí si každý účastník platil sám z vlastních prostředků. Všestrannost sportovců přispívala k velmi dobré fyzické kondici, kterou zúročili v utkáních bývalé Vaníčkovy sokolské župy.

V roce 1941 přišlo nařízení okupačních úřadů ke zrušení tělovýchovných jednot Sokola a Orla a byl vytvořen jeden oddíl, který hrál pod hlavičkou ŽSK Brno (Železniční sportovní klub Brno). Zápasy se nadále hrály na hřišti v Telnici. Spojením obou oddílů se vytvořil silný celek, který nespojoval jen sport, ale i vlastenectví a odpor proti fašistickým okupantům. Soutěže se nejprve hrály v okrscích, až v roce 1942 byla povolena divize a liga. Naše mužstvo vítězstvím v okrsku postoupilo do divize.

Divizní soutěž v letech 1942 – 1944 měla vysokou sportovní úroveň. Mimo telnické družstvo hrály v soutěži Sokolnice, Újezd, Zbýšov u Křenovic a z brněnských družstev se soutěže zúčastnily Arsenal Husovice, SK Židenice, ČAFC Židenice. Vzájemná utkání těchto mužstev byla vyrovnaná a stávala se záležitostí široké veřejnosti. Návštěvy na zápasech se pohybovaly kolem 800 diváků. V té době se házená v Telnici těšila mimořádné pozornosti. Velmi dobré styky jsme měli se Spartou Brno, jejichž hráči rádi jezdili do srdečného prostředí telnických sportovců. Velkým svátkem pro Telnické vždy byl příjezd mužstva

tehdejšího mistra Čech a Moravy SK Baťa Zlín. Hřiště bylo naplněno rekordním počtem diváků a výsledky pro domácí divizní družstvo byly více než čestné.

V této době hrálo mužstvo v sestavě: Jan Mrkvica, Jirka Zeman, Slávek Cupák, Vladislav Fleischman, Oldřich Sekanina, František Sklenář, Vladimír Pustina, František Kramář, František Brumla, Václav Mates, Antonín Kotoulek. (Vespalec, 1975)

6.1.2 Poválečná léta házené v Telnici

Po osvobození republiky v roce 1945 celá tělovýchova začala znovu ožívat. Došlo k obnovení tělovýchovných jednot, tedy i ke změnám v soutěžích házené. V roce 1945 se hrály jen oblastní soutěže, jelikož byly válkou poničené komunikace a proto nebylo možné organizovat vyšší soutěže spojené s delším cestováním.

K plnému rozmachu házené došlo až v jarní sezóně roku 1946. Naše družstvo bylo zařazeno do divize a hrálo opět pod hlavičkou ŽSK Brno – Telnice. V družstvu docházelo k obměně generací, starší hráči ukončili sportovní činnost a do mužstva přišli mladí hráči přeřazení z dorostu. První mistrovský zápas po válce v divizní soutěži se uskutečnil 7. dubna 1946 na vlastním hřišti proti SK Židenice, který domácí vyhráli 9:1. V jarním kole na domácím hřišti naši hráči vždy zvítězili, nicméně podzimní kolo soutěže byla podstatně slabší, což v součtu stačilo jen na střed tabulky.

V roce 1947 nastalo u družstva podstatné zlepšení. Kolektiv šel mistrovských zápasech od vítězství k vítězství, avšak po slabších výkonech z podzimu zisk bodů k postupu nestačil.

V ročníku 1947 – 1948 po podzimní části získalo mužstvo z osmi zápasů plných 16 bodů a v jarních odvetných zápasech to znovu potvrdilo. Tím si družstvo vybojovalo postup do moravské ligy házené.

V podzimní sezóně ročníku 1948 se objevují Telníčtí mezi ligovými mužstvy. Nevedli si špatně. V úvodní sezóně skončili na 7. místě z dvanácti elitních celků. V tomto roce dosahuje Telnice na páté místo, což bylo toho roku nejlepší umístění ze všech celků Brněnského kraje.

Do nového ročníku moravské ligy 1949 družstvo nastoupilo se snahou po zlepšení v umístění. Na jaře je tým doplněn o další hráče: Jeniš, Laštůvka, Konečný, Svoboda. Celkové 5. místo v tabulce splnil očekávání.

Rok 1950 přináší po samostatných soutěžích Čech a Moravy další reorganizaci soutěží v házené, je ustanoveno celostátní mistrovství(1.liga), a to z nejlepších pěti mužstev české a moravské ligy. Byly to z Čech: ATK Praha, ČSSO Hradec Králové, Sokol Plzeň V, Sokol Štáhlavy a Škoda Hradec Králové. Z Moravy pak Sokol Svit Gottwaldov, Sokol Stará Ves, Sokol Hranice, Sokol Holešov a Sokol Telnice. Soutěž byla velmi vyrovnaná, pouze vojáci z pražské ATK vynikali nad průměr. Telničtí ale znovu prokázali, že patří k nejlepším, a jejich umístění na 4. místě první ligy celostátního mistrovství bylo úspěchem, který daleko přesáhl rámec této obce.

V letech 1951 až 1954 dosáhli telničtí házenkáři svých největších úspěchů a i přesto se mnoho záznamů o tehdejším působení družstva nedochovalo. Rok 1951 a 1952 nebyl příznivý pro oddíl házené. Odchod opor mužstva – Františka Vykouřila a Ondřeje Máci do vojenské základní služby citelně oslabil sílu mužstva. Oba nastoupili do vojenských týmů v Praze, kde se F. Vykouřil stal hráčem ATK Praha a navíc reprezentantem ČSR. V pražském ATK získal nejen na výkonu a popularitě v házenkářském světě, ale poznal i taje handbalu – mezinárodní házené. Své získané zkušenosti z dvouletého působení v ATK plně využil po návratu domů, kde se v té době hrála moravská liga, mužstvo se stabilizovalo doplněním nových posil a právě navrátilců z vojenské služby.

Jarní sezóna 1953 byla zatěžkávací zkouškou, kterou hráči zvládli výborně. V celé soutěži ztratili pouze dva body za remízy s Gottwaldovem a Náchodem. Tím si Telnice poprvé v historii vybojovala postup do finále o přeborníka republiky jako vítěz moravské I. ligy a nastoupila proti vítězi české skupiny Spartaku Plzeň. Hrál se dvoukolově, první utkání bylo vylosováno 27.10. 1953 v Plzni, kde se hrálo před dvoutisícovou diváckou kulisou a domácí po těžkém boji nakonec zvítězili 9:7. V rozhodujícím utkání v Telnici, domácí bojovali o zvrat z prvního utkání v Plzni před více než dvěma tisíci diváky. I přes velké naděje a snahu domácích nakonec mistrovský titul vybojovala Plzeň výsledkem 15:10. (Vespalec, 1975)

V dalším ročníku 1954 se situace opakovala. Mužstvo s převahou zvítězilo ve skupině moravské ligy, čímž si zaručilo právo bojovat o nejvyšší titul přeborníka republiky. Soupeřem jim byl tentokrát vojenský celek ÚDA Praha. Telničtí obě utkání prohráli shodně poměrem skóre 13:7 ve prospěch Pražanů. Pokud hodnotíme toto období pohledem dnešní doby, je nutno říci, že to byla nejslavnější éra telnické házené. Bylo to zásluhou těchto hráčů: brankáři Jan Mrkvica, Václav Konečný, obránci Ondra Máca, Olda Jirgala, Ruda Laštůvka, Tonda Stejskal, Josef Konečný a útočníci Franta Vykouřil, Eman Matula, Franta Jeniš, Josef Hrdlička, Karel Hytych, Jan Vykouřil, Libor Matějka, Slávek Mífek.

Úspěchy mužské házené měly vliv na založení družstva žen. Po dvou letech činnosti v Telnici přešlo družstvo žen pod Teslu Brno, kde hrály další dva roky druhou ligu házené.

Roky 1953, 1954 a 1955 se tak nesmazatelně zapisují do historie celé obce. Hráči, kteří patřili v té době do výběru Telnice, se stávají legendami, k jejichž výkonům se snažili a snaží přiblížit všichni naši házenkáři v dalších více než padesáti letech.

Rok 1955 byl posledním rokem české házené v Telnici. Ústřední svaz české házené se rozhodl v zájmu zkvalitnění soutěží vytvořit národní ligu z pěti prvních družstev české a moravské skupiny. Mužstvo Sokola Telnice ukončilo tento ročník na třetím místě, ale i tak to byl další výrazný úspěch, který potvrdil, že výsledky práce z předcházejících let nebyly náhodné. (Vespalec, 1975)

6.1.3 Přechod k mezinárodní házené 1956 – 1960

Podzim roku 1955 byl v Telnici již ve znamení handbalu, neboli mezinárodní házené. Přechod z české házené na handbal nebyl vůbec jednoduchý. Zastánci české házené argumentovali tradicí, handbal se snažili zesměšňovat, ovlivňovali samotné hráče. Mezinárodní házená v té době slavila první úspěchy a pomalu ale jistě tlačila českou házenou na vedlejší kolej. Snahou zkušeného reprezentanta Franty Vykouřila a několika dalších bylo rozřešit svízelnou situaci tak, aby se co nejméně dotkla hráčů a příznivců klubu. Vyjasnění přinesla schůze ústřední sekce házené v Praze, která rozhodla rozšířit ligu na 12

účastníků a Telnici poslala nabídku k účasti v této soutěži. Této příležitosti se F. Vykouřil chytil a začal získávat ostatní hráče. Rozhodnutí mělo padnout na hlasování výboru. Ten rozhodl pro handbal, ale někteří členi nesouhlasili, jakož ani příznivci nebyli handbalu nakloněni. Bylo vynuceno další hlasování, kde byla odhlasována česká házená. Z Prahy mezi tím přicházely urgencye na přihlášení, což oživilo boj ve výboru telnické házené. Nakonec smír skončil do budoucna rozumným rozhodnutím a k přechodu na handbal skutečně došlo. Odpůrci ukončili svoje aktivní působení ve výboru házené a i řady příznivců prořídly.

Družstvo celou zimu poctivě trénovalo, přípravná utkání na ročník 1956 prokázala dobrou formu, ale mistrovská utkání byla pohromou. Sedm proher v řadě nahrávalo odpůrcům handbalu a předpovědím na vypadnutí ze soutěže. V druhé části soutěže bylo již mužstvo vyzrálejší, osvojilo si jiné dovednosti a herní situace a dokázalo zvrátit hrozící sestup.

Po získaných zkušenostech z minulé sezóny nastoupilo mužstvo do ročníku 1957 s odhodláním hrát důstojnější roli. V ligové tabulce si telničtí udrželi střed.

V ročníku 1958 byly účastníky první ligy házené Dukla Praha, Plzeň, Sparta Praha, ČKD Stalingrad (Bohemians), Gottwaldov, Dukla Stříbro, Bratislava, Sezimovo Ústí, Olomouc, Královo Pole, I. brněnská a naše družstvo Sokol Telnice. Družstvo Telnice skončilo na sedmém místě, když za sebou nechalo družstva Bratislavy, Sezimova Ústí, Olomouce a oba brněnské celky.

Sezóna 1958 – 1959 se vyznačovala příchodem nových celků do soutěže. Po sestupu obou brněnských družstev Telnice zůstala jako jediný zástupce Brněnského kraje. V tomto ročníku se telničtí umístili na pátém místě za pražskou Duklou, Prešovem, Plzní a Gottwaldovem.

V následujícím ročníku 1959 – 1960 hrálo mužstvo se střídavými úspěchy a soutěž zakončilo na šesté příčce, kdy soutěž vyhrál Gottwaldov. V tomto roce slavila házená v Telnici 35 let. V rámci oslav byl uspořádán turnaj za účasti mistra republiky Gottwaldova, pražské Dukly a Králova Pole. Družstvo Telnice se umístilo za vítězným Gottwaldovem. V tomto roce si národní družstvo v rámci příprav vybralo jako sparingpartnera právě družstvo Telnici. Zápas se odehrál na telnickém hřišti. Domáci prohráli jen těsně 18:21, když přinutili reprezentaci k maximálnímu výkonu. (Vespalec, 1975)

6.1.4 Období let 1960 – 1964

Ročník 1960 – 1961 měl nové příslušníky I. ligy v týmech Jiskry Zubří, Baníku Libčice a RH Bratislava. Celek Telnice se umístil na sedmém místě, když titul přeborníka ligy získalo družstvo Dukly Praha. Ligová úroveň se zkvalitňovala, u většiny celků ekonomickým zabezpečením a podmínkami a tím vytvářela pro vesnické družstvo těžší situaci. Zvyšovaly se nároky v tréninku, což při zaměstnání hráčů bylo velmi složité. Tyto skutečnosti se projeví již v následujících ročnících.

Dalším soutěžním ročníkem 1961 – 1962 odstartovalo družstvo Telnice velmi úspěšně, vysoká výhra s pražskou Spartou, remíza v Plzni, vítězství v Chebu. Následující utkání však přinesla několik porážek, takže po podzimní části se mužstvo pohybovalo v druhé polovině tabulky. Jarní kolo bylo rozhodující pro mužstva na devátém až dvanáctém místě. Deváté místo dávalo naději na setrvání v soutěži v kvalifikačním boji s vítězi tří skupin II. Ligy české, moravské a slovenské. Po ukončení soutěže mužstvo skončilo právě na devátém místě, což znamenalo kvalifikaci. V ní se Telnice střetla s Baníkem Michalovce, Baníkem Karviná a Sokolem Štáhlavy. Naše družstvo s převahou v kvalifikaci zvítězilo a společně s Karvinou si zajistilo účast v dalším ročníku nejvyšší soutěže.

V následujícím ročníku 1962 – 1963 nemělo naše mužstvo příliš štěstí, i když projevilo velké úsilí jak v tréninku, tak v samotné hře. Celkový zisk 13 bodů zaručil jen start v dalším ligovém ročníku.

Nikdo by neočekával, že ročník 1963 – 1964 bude pro telnickou házenou posledním rokem v nejvyšší soutěži. Úvodní výsledky nasvědčovaly tomu, že družstvo projde ligovým ročníkem bez velkých problémů. Nakonec však družstvo bojovalo v posledním utkání o setrvání v soutěži s týmem ČKD Bohemians Praha. Našemu družstvu stačilo k udržení vybojovat nerozhodný výsledek. Celý průběh utkání nasvědčoval tomu, že telničtí mohou získat body dva, byli kompaktnějším celkem, svého soupeře převyšovali a udržovali si celý zápas zasloužené vedení. O výsledku rozhodla neregulární branka a ovlivnění zápasu rozhodčím, což znamenalo vítězství domácích v poměru 16:15. Naše družstvo po šestnáctiletém působení v nejvyšší soutěži sestoupilo do II. ligy.

6.1.5 Telnice v II. Lize

Sestup družstva do nižší soutěže znamenal i odchod několika hráčů. Odešli oba brankáři, a to Václav Konečný do Karviné a Josef Čech do Dukly Pezinok. Odchody hráčů se promítly do psychiky hráčů a do ročníku 1964 – 1965 vstoupili velmi špatnými výkony a po podzimu získali pouze šest bodů. V jarním kole došlo ke zlepšení a mužstvo se nakonec umístilo ve středu tabulky. V té době se druhá liga vyznačovala velkou vyrovnaností a dobrými celky, jako byly Hranice, Olomouc, KPS Brno, Ostrava, Rožnov a další. Tato sezóna patřila k nejslabším.

V následujícím ročníku díky příchodu několika hráčů z vojenské služby se mužstvo stabilizovalo a vybojovalo konečnou šestou příčku.

Házenkářská sezóna 1966 – 1967 byla v Telnici významnou tím, že došlo k vyřešení generačního problému přílivem mladších hráčů z dorostu a po návratu z vojenské služby. Do soutěže nastupovalo mužstvo v sestavě: v brance Josef Čech, Pavel Mrkvica, v poli Jarek Konečný (vrátil se z Dukly Praha), Josef Konečný, Antonín Koláček, Jarek Hrozek, Antonín Jahoda, Josef Mrkvica, Eloš Kamecký, Slezák, Pavel Barták, Jan Král, Antonín Mrkvica a Jiří Konečný. V sezóně mužstvo utrpělo jedinou porážku a se získanými 39 body a náskokem 8 bodů pře druhými Hranicemi nenechal nikoho na pochybách o jasném prvenství v soutěži. O účast v I. lize muselo mužstvo bojovat v kvalifikačních zápasech s vítězi tří skupin II. ligy Orbisem Praha, Duklou Cheb a Martinem. Kvalifikace se odehrála v Olomouci za velkého zájmu příznivců Telnice a širokého okolí. V prvním utkání přesvědčivě porazili Martin rozdílem třídy 24:10, ve druhém Orbis 9:6 a Duklou Cheb 18:12. Do první ligy postoupila Telnice a Dukla Cheb. (Vespalec, 1985)

6.1.6 Rok v nejvyšší soutěži

Nový ročník soutěže 1967 – 1968 byl velmi náročný. Vylosování nebylo nijak příznivé. První utkání, které se předehrávalo v Plzni, skončilo 16:13 pro domácí. Rovněž s pražskou Duklou, tentokrát v domácím prostředí, telničtí

prohráli 14:22. První vítězství získali v Praze na Slávii 17:14. Po podzimní části skončilo mužstvo na předposlední místě. Před jarním kolem došlo k přestupu klíčového hráče mužstva a reprezentanta Jarka Konečného do Baníku Karviné, údajně proti regulím přestupního řádu. Navíc se zranil nejlepší střelec Jarek Hrozek, který do jarních bojů rovněž nezasáhl. Telnice se umístila na předposledním místě a se ziskem osmi bodů soutěž opustila.

Telnice zahajovala další ročník 1968 – 1969 jako druholigový na novém povrchu, který byl v Telnici jediným v celé republice. Jednalo se o gumoasfaltové hřiště. Povrch hru zrychlil a dával možnost hráčům uplatňovat svoji techniku. V tomto ročníku se družstvo umístilo na čtvrté příčce za Hranicemi, Olomoucí a Karvinou.

Následující sezóna 1969 – 1970 byla poznamenána oslabením mužstva. Do prvoligových Hranic odešli Jarek Hrozek a Tonda Mrkvica. Družstvo po špatných výkonech bojovalo o záchranu v soutěži s brněnským Spartakem. Po urputném boji zvítězili 14:12 a v soutěži se zachránili.

Dalších pět sezón v druhé lize telničtí házenkáři absolvovali se střídavými úspěchy. (Vespalec, 1985)

6.1.7 Léta 1975 – 1990

Rok 1975 byl pro oddíl házené jubilejním, avšak méně úspěšný pro A-mužstvo, které se umístilo na čtvrté nepostupové příčce, do nově vzniklé soutěže celostátní národní ligy, kam postupovaly první tři týmy. Moravská liga byla zrušena a vznikly krajské přebory I. a II. třídy. Naše družstvo bylo zařazeno do krajského přeboru I. třídy. Souboj o prvenství v krajském přeboru ročníku 1975 – 1976 se zúžil na mužstva Holešova, Bystřice a naše družstvo. Po zásluze zvítězilo družstvo Telnice a stalo se přeborníkem kraje a tím si zajistilo účast v kvalifikaci o postup do národní ligy s přeborníky dalších tří krajů. Severomoravský reprezentovala TJ Rožnov pod Radhoštěm, Východočeský TJ Dvůr Králové a Jihočeský Sezimovo Ústí. Družstvo Telnice nastoupilo ke kvalifikaci v tomto složení: brankáři Pavel Strakatý, Josef Müller, Jiří Sobotka, v poli Antonín Jahoda, František Jahoda, Josef Prax, Antonín Koláček, Ladislav

Jirgala, Jan Mrkvica, Mirek Kolčava, Jaroslav Sklenář, Miroslav Sekanina, Karel Jeniš, Miloš Hrdlička a Stanislav Šebesta. V prvním hracím dvojzápase zvítězilo naše mužstvo s Dvorem Králové 17:14. Druhý den však podlehl Rožnovu o jednu branku 12:13. Předpokladem pro postup bylo zvítězit o dvě branky nad Sezimovým Ústím. Během deseti minut utkání Telnice získala vedení 9:1, avšak v 15. minutě 2. poločasu byl vyrovnaný stav 12:12. Pět minut před koncem rozhodl o postupu nejlepší hráč utkání Jaroslav Sklenář dvěmi vstřelenými brankami, jednu přidal Tonda Koláček a tým pečetil postup do národní ligy.

V ročníku 1977 – 1978 došlo u mužstva k výraznému poklesu formy a po umístění na poslední 12. příčce znamenalo sestup do krajského přeboru. Ten v další sezóně bez velkých problémů družstvo vyhrává a o účast ve II. národní lize bojuje s vítězem Severomoravské skupiny Tatrou Kopřivnice B. V prvním utkání v Kopřivnici vítězí domácí 15:12, ale v odvetném zápasu v Telnici zvítězilo domácí družstvo poměrem 16:11, čímž na lepší poměr branek postupuje.

Následující tři ročníky v II. národní lize si mužstvo udržuje stabilní výkonnost a umísťuje se vždy ve středu tabulky. Sestup z této soutěže přišel v sezóně 1983 – 1984 důsledkem odchodu starších zkušených hráčů.

Proto ani vstup omlazeného mužstva do ročníku 1984 – 1985 nebyl jednoduchý. Družstvo vstoupilo do soutěže porážkami a konečné umístění ve středu tabulky jen potvrdilo momentální možnosti družstva. (Vespalec, 1985)

Do soutěžního ročníku 1985 – 1986 krajského přeboru házené vstoupilo telnické družstvo s cílem postoupit zpět do druhé národní ligy. Po podzimní části soutěže se ztrátou dvou bodů na vedoucí celek STS Nové Veselí a stejným bodovým ziskem jako TJ Gottwaldov umístilo na třetí příčce, což byla dobrá výchozí pozice pro jarní kolo. Vstup do jarního kola mužstvo začalo remízou, což znamenalo ztrátu jednoho bodu. Osudným se stalo páté kolo, kdy hráči nezvládli utkání na půdě Fatry Napajedla. Tato porážka a ztráta dvou bodů rozhodla o konečném umístění na druhé nepostupové příčce za TJ Gottwaldov B.

Ročník 1986 – 1987 dával naději na další pokus o postup z krajské soutěže. Po náročné a celkem úspěšné sérii přípravných zápasů tomu vše

nasvědčovalo. Družstvo po ztrátě pěti bodů přezimovalo na první příčce se stejným bodovým ziskem jako druhý Prostějov. V jarní části si družstvo vedlo dobře až na zaváhání v podobě dvou remíz. V rozhodujícím utkání před rekordní návštěvou v Telnici domácí hráči po nevyrovnaném výkonu jen remizovali s Prostějovem 15:15, což stačilo hostujícímu celku k prvenství v soutěži.

Následující ročník 1987 – 1988 soutěže krajského přeboru byl kopií tří předešlých ročníků. Druhá příčka a ztráta dvou bodů na první celek Bohunic po podzimní části a konečná druhá příčka se ztrátou tří bodů znamenala opětovné nepostupové umístění.

Ročník 1988 – 1989 byl ročníkem vítězným. Po mnoha pokusech se podařilo telnickým hráčům vybojovat postup do druhé národní ligy, i když po podzimní části vše nasvědčovalo tomu, že se bude opakovat scénář z předchozích ročníků. Družstvo přezimovalo na druhé příčce, ale v jarních kolech nenechalo nikoho na pochybách a bez ztráty bodu si zajistilo první příčku s dvoubodovým náskokem před druhým Gottwaldovem.

Po pětileté účasti v krajské soutěži nastoupilo družstvo do sezóny 1989 – 1990 jako účastník druhé národní ligy. Po průměrné první části soutěže, kdy družstvo skončilo na sedmé příčce, došlo k výraznému zlepšení a konečná třetí příčka dávala naději na ještě lepší umístění v následujícím ročníku. (Dvořák, 1997)

6.1.8 První národní liga

Po mnohaletém úsilí hráčů, činovníků a dobrovolníků, kteří se podíleli na chodu telnické házené o navázání na historické úspěchy místního oddílu, přichází naděje v podobě postupu do druhé nejvyšší soutěže v republice. Předpoklady se tentokrát potvrdily a po vyrovnaných výsledcích se družstvo umístilo po podzimní části ročníku 1990 - 1991 na druhé příčce za vedoucím celkem Cementárna Hranice, se ztrátou jednoho bodu. Druhou část soutěže telnické družstvo zcela ovládlo a přesvědčivě zvítězilo o tři body nad druhým celkem z Hranic. Nejlepším střelcem celé soutěže se stal telnický hráč Jiří Šustr, který zatížil konto soupeřů 147 brankami.

S postupem do druhé nejvyšší soutěže nastaly telnické házené technické komplikace. Telnice, která bohužel nedisponuje sportovní halou, bude muset odehrát následující prvoligový ročník v hale v Hustopečích, čímž prakticky ztrácí výhodu domácího prostředí a hlavně publika. Tyto skutečnosti se projevily hned v prvním ročníku, kdy mužstvo skončilo s deseti body na desáté příčce, což znamenalo sestup, jelikož jedenáctou a dvanáctou příčku obsadily družstva z Čech.

Družstvo opouští národní ligu a vrací se na následující čtyři ročníky do druhé národní ligy. V těchto ročnících se mužstvo umísťuje v druhé polovině tabulky. Až v posledním z výše jmenovaných ročníků 1996 – 1997 po velmi nepřesvědčivých výkonech družstvo sestupuje do třetí ligy. (Dvořák, 1997)

6.1.9 Léta 1998 – 2010

Sezóna 1997 - 1998 znamená pro Telnici účast ve III.lize. Po průměrném podzimu získává družstvo pátou příčku. Ani v jarní části výkony nepřesahovaly průměr, tudíž umístění ve středu tabulky bylo oprávněně zasloužené.

V sezóně 1998 - 1999 družstvo dokázalo nasbírat rovných 30 bodů, což v konečném součtu znamenalo umístění na třetí příčce za suverénními Bohunicemi a týmem z Napajedel.

Na 75.sezónu v historii telnické házené se mužstvo začalo připravovat koncem července 1999. V podzimní části se týmu nedařilo a se ziskem jedenácti bodů končí polovinu soutěže na sedmé příčce. Do jarní části pak vstupuje vítězstvím. Po vydařeném jarním kole Telnice končí na 4. místě s 29 body.

Do soutěžního ročníku 2000 - 2001 nastupuje Telnice povzbuzená dobrými jarními výsledky s jasným cílem zvítězit v III.lize a vybojovat tak prestižní postup do II.ligy házené. Po tvrdé letní přípravě se již na podzim dostávají očekávané výsledky a Telnice se drží i po skončení první části sezóny na prvním místě. V zimní přípravě tým pokračuje v poctivé přípravě a odměnou je mu pak 36 bodů a vytoužený postup do II.ligy.

V premiérové druholigové sezóně 2001 - 2002 si telničtí házenkáři sice nevedou moc příznivě, nicméně sbírají mistrovské body, které jim v konečném účtování stačí na udržení druholigové příslušnosti pro příští sezónu.

Do podzimní části soutěže 2002 nastupuje Telnice posílená o několik hráčů z Újezdu a Brna IV. Ani posily však nezvrátí špatné výsledky. Úkolem pro jarní část soutěže 2003 je udržení soutěže, což se bohužel nepodařilo splnit, a tak se Telnice po dvou letech s II.ligou loučí.

Během léta 2003 odchází přespolní posily i někteří kmenoví hráči a v Telnici zůstává pouze několik hráčů, kteří jsou doplněni z B týmu a dorostu. V divizní soutěži se družstvo podle očekávání umísťuje ve středu tabulky.

Příprava týmu na sezónu 2004 - 2005 má jediný cíl – postup do Jihomoravské ligy házené. Tým přetahované o první místo poráží v posledním kole na domácím hřišti Sokol Dolní Bojanovice a slaví postup.

Do sezóny 2005 - 2006 nastupuje družstvo do bojů v Jihomoravské lize sice jako nováček, nikoli však v roli outsidera. Před sezónou bylo cílem umístění do pátého místa. Ve vypjatém závěru sezóny mužstvo končí na druhé příčce za Tišnovem, který se po dramatických posledních kolech raduje z postupu do druhé ligy.

Ročník 2006 – 2007 přináší jasný cíl, kterým je vrátit do Telnice druhou ligu. Vítězně naladěný tým je nečekaně sražen hned v druhém kole v nepříjemném prostředí Brna IV. Po podzimu patří mužstvu druhé místo. Sebevědomý tým pak už ztrácí jediný bod v derby se Sokolnicemi B. Vše se chystá k vyvrcholení Jihomoravské ligy, k utkání Telnice - Sokol Brno IV. V domácím zápase prvního s druhým telničtí po zásluze poráží soupeře a postupují z prvního místa do druhé ligy.

Sezóna 2007 - 2008 začíná pro Telnické zápasem na půdě Zlína. Z prvního kola a druhého kola odchází mužstvo poraženo. Po podzimním kole družstvu patří osmá příčka. V jarních odvetných zápasech družstvo získává za čtyři vítězství osm bodů a v součtu s deseti podzimními se řadí na konečné osmé místo.

Před ročníkem 2008 - 2009 se jak hráči, tak vedení oddílu zabývali myšlenkou, zda pokračovat v účasti v druhé lize, tudíž domácí zápasy odehrát v hale v Hustopečích takřka bez diváků, nebo zvolit nižší soutěž, kterou je

možné odehrát na domácím venkovním hřišti. Telničtí se přiklonili k první variantě, kdy zvolili kvalitnější soutěž, druhou ligu. Družstvo se po předposledním místě v podzimní části podařilo vhodně doplnit a v jarních kolech udržet ligovou příslušnost.

V ročníku 2009 – 2010 zůstává družstvo pohromadě a po nevýrazných výkonech končí na osmém místě.

(<http://www.haznatelnice.wbs.cz/Historie.html>)

6.2 V obci všichni házenkáři

O házenou byl mezi telnickou mládeží vždy velký zájem. Všichni kluci chtěli napodobit své vzory, z domácích nebo z hráčů slavných oddílů. Řadu let hrají v soutěžích dvě družstva žáků, dorostu a dvě až tři družstva mužů. Žáci i dorostenci byli tradičně po celá desetiletí nejlepší v okrese Brno – venkov a rovněž v kraji. Tělovýchova se v obci stala masovou záležitostí, kdy se mládež všestranně připravovala a získávala pod odborným vedením cvičitelů a trenérů základní pohybové vlastnosti. Uplynulé roky jsou léta usilovné a nadšené práce, věnované především mládeži. (Vespalec, 1985)

6.3 Významné úspěchy telnické házené

V telnickém házenkářském oddíle vyrůstali po celou dobu jeho trvání nadějní hráči. Tato skutečnost nezůstávala bez povšimnutí trenéry národního družstva. Hráči se tak dostávali do výběrů těch nejlepších.

Jedním z nich byl František Vykouřil, který již od roku 1950 až do roku 1960 oblékal reprezentační dres a patřil k oporám národního týmu. Byl prvním hráčem, který získal čestný titul mistra sportu v české házené v roce 1955 a o deset let později pak za vzornou reprezentaci v druhém nejlepším týmu světa titul Zasloužilý mistr sportu.

Dalším reprezentantem našeho oddílu byl brankář Václav Konečný v letech 1961-1962.

Výraznou osobností telnické házené byl Jaroslav Konečný. Budoucí nejlepší házenkář Československa odstartoval svoji kariéru v rodném Měnině, odkud přestoupil do Telnice a od té doby se jeho kariéra rychle rozjela. Vojnu absolvoval v Dukle Praha, kterou opustil i přes nabídnutou smlouvu a vrátil se do Telnice, se kterou vybojoval první ligu. V roce 1968 přestoupil do Karviné, kde působil čtyři roky. Odtud se vrátil do Brna do Králova Pole. Stal se jedním z nejúspěšnějších českých házenkářů, má čtyři tituly mistra republiky, je mistrem světa 1967 ze Švédska, v roce 1971 vyhlášený nejlepším házenkářem Československa, stříbrný z olympiády 1972 v Mnichově, kde vedl reprezentaci jako kapitán.

Dalšími účastníky ve výběru reprezentace byli Jaroslav Hrozek a Josef Mrkvica a brankář Pavel Strakatý, kteří odehráli v juniorské reprezentaci několik utkání. (Vespalec, 1985)

Největší úspěchy v historii Telnické házené:

1947 - Postup do I. ligy české házené mužů

1953 - Titul přeborníka Moravy - 2. místo v přeboru republiky mužů

1954 - Titul přeborníka Moravy - 2. místo v přeboru republiky mužů

1955 - 3. místo v přeboru ČSR české házené mužů a 3. místo v přeboru ČSR české házené dorostu

1963 - 1. místo v Brněnském kraji, 2.místo v ČSSR házené žáků

1964 - 1. místo v Brněnském kraji, 2.místo v ČSSR házené žáků

1967 - Postup do I. ligy házené

1976 - Postup do národní ligy házené

1991 - Postup do národní ligy házené

7 Závěr

Házená nejen u nás, ale i ve světě prošla dlouholetým vývojem a v konkurenci ostatních sportů si vydobyla pevné místo v popularitě jak samotných aktérů, tak i příznivců této míčové hry.

Počátky sportovních her a házené v českých zemích se datují od konce 19. století. V roce 1890 byl vydán výnos rakousko-uherského ministra školství Gautsche, který ukládal školám, aby ve zvláštních půldnech pěstovaly s mládeží hry. V roce 1892 vznikl v Čechách Spolek pro pěstování her české mládeže, který se přičinil o tvůrčí rozvoj českých národních her. Ve stejném roce vydal odborný inspektor tělocviku Josef Klenka příručku Tělocvičné hry, která obsahovala řadu her používaných a doporučovaných na školách i v sokolských jednotách. V minulosti zažila československá házená mnoho úspěchů nejen v rozvoji hry, ale i samotnou hrou, a to na domácí půdě i v zahraničí. V tomto sportu jsme bývali úspěšní ještě jako Československá reprezentace. Od rozdělení se nám už bohužel tolik nedaří. Ovšem nemáme se za co stydět, vždyť jsme na Mistrovství světa v házené mužů vyhráli jednu zlatou (1967), dvě stříbrné (1958, 1961) a dvě bronzové medaile (1954, 1964). Ženy se můžou pyšnit také slušnou medailovou sbírkou ze světového mistrovství – zlato (1957), stříbro (1986) a bronz (1962). Z olympiády v Mnichově 1972 dovezli naši muži stříbro.

Házená je notoricky známá hra, přesto u nás ztrácí na popularitě. Proto stojí za to si ji trošku připomenout a zjistit třeba něco nového. Vždyť máme za sebou mezinárodní úspěchy a můžeme se pyšnit jedním z nejlepších hráčů světa – Filipem Jíchou.

Naskytá se otázka, co udělat pro zvýšení kreditu a popularity házené v České republice? Domnívám se, že pro udržení házené v konkurenci ostatních nejen míčových sportů je zapotřebí ukrojit daleko větší porci v mediálních prostředcích. Televizní přenosy jsou bohužel pořád nedostatečné, vysílací časy mnohdy nedostupné mládeži. Argumenty zástupců médií jsou bohužel jednoznačné: chybí úspěchy reprezentací, účasti na velkých akcích, slabé klubové výsledky.

Toto je vše otázka finančních možností, a to na úrovních klubů, svazu, i samotného státu. Pokud finanční zázemí klubů není stabilizováno v horizontu ne jedné sezóny, ale několika let, těžko může produkovat konkurenceschopné hráče. Tím navazujeme na kvalitu domácí soutěže, potažmo na reprezentaci. Menší kluby jsou znevýhodňovány finančními možnostmi a pokud se jim podaří objevit a vychovat talentovaného hráče, je pravidlem, že ho přetáhnou kluby s vyšším rozpočtem. Ale ani tam se dlouho neohřeje, vzápětí je totiž prodán do některé ze zahraničních soutěží. Toto všechno se děje ještě v dorosteneckém věku! Bohužel těchto talentů není mnoho. Příčinu vidím ve špatně nastavených podmínkách sportu jako takového. Záměrně se v úvodu zmiňuji o modelu vývoje házené ve školách. Dnes bychom ve školách u žáků nepochodili ani s vědomím, co to vlastně ta házená je. Sám jsem si mohl udělat srovnání v žákovských letech v polovině osmdesátých let, při mezinárodních turnajích např. v bývalé NDR. Součástí každé školy byla sportovní hala a házenou ve školách vyučovali kvalifikovaní trenéři i učitelé. V tomto směru vidím veliký handicap a pozůstalost z minulé doby, nicméně na změnu k lepšímu neustále čekáme.

8 Souhrn

Téma diplomové práce o historii házené a historii svého mateřského klubu Sokol Telnice jsem zvolil z několika důvodů. Jednak pro kladný vztah ke sportu samotnému, dále pro moji aktivní hráčskou činnost v házené, které jsem se věnoval od žákovských kategorií. Další důvody, které mě motivovaly k sepsání této práce, byly neznalost historie a vývoje tohoto sportu, jakož i historie a vývoj klubu, ve kterém jsem působil dvě desetiletí. A konečně i přispění a předání dalších informací, které by tento sport jakkoliv posunuly vpřed.

K danému tématu jsem provedl analýzu dostupných pramenů, které jsem získal z literatury, internetu. Dále jsem využil výpovědi pamětníků, i samotných hráčů, funkcionářů a trenérů. Tyto informace jsem se následně snažil sestavit do nějaké ucelené podoby. Výsledkem je přehled historie vzniku a vývoje házenkářských her ve světě, v Československu a v Telnici.

Házená je kolektivní hra, která vznikla na evropském kontinentu, hraje se více než jedno století. Označuje se jako sportovní míčová hra brankového typu, jejímž hlavním předmětem je míč, hlavním prostředkem je házení, chytání a účelem je dostat míč do soupeřovi branky. Pojem házenkářské sportovní hry rozlišuje pět odvětví: házená, národní házená, handball, miniházená a plážová házená. Vývoj házené v České republice, dříve v Československu ovlivnil vývoj národní házené. Oddílová družstva z českých zemí se utkala v házené oficiálně poprvé 30. listopadu 1947 (ZJŠ Sparta Bratrství - Sokol Úvaly). Iniciátorem utkání byl Jan Radotínský, který se seznámil s házenou v létě 1947 na vysokoškolském zájezdě do Francie. V roce 1950 se uskutečnila první mistrovská soutěž v házené mužů i žen. Český svaz házené (ČSH) vznikl v roce 1968 a působí do dnešní doby pod patronací Českého svazu tělesné výchovy (ČSTV).

Počátky házené v Telnici datujeme v roce 1925, kdy několik nadšenců tohoto sportu položilo základy pro vznik telnické házené. Od nesmělých začátků k vysokému sportovnímu mistrovství a slávě, i méně slavným obdobím. Vždy však bylo snahou obětavých pracovníků a samotných hráčů házené udržet krok s vývojem tohoto sportu nejen u nás, ale i za hranicemi naší země. Největších úspěchů oddíl házené zažíval v padesátých a šedesátých letech. Na tyto slavná

a úspěšná období se snažila navázat nejedna generace, avšak zatím bezúspěšně.

9 Summary

There are several reasons why I chose this thesis theme about the history of handball and about the history of my home club of Sokol Telnice. Partly because of my positive relation to sport itself, and then because of my active player history in handball, that I had been focused on since the pupillary category.

The other reasons, that motivated me to writing of this thesis, were not knowing of the history and development of this sport, as well as the history and development of the club where I had been playing in for two decades. And at last to the contributing and reference of other information that could help to advance this sport in any way.

Because of this theme I made an analysis of the available sources. I could find them in the literature and with the help of Internet. Then I also made use of the statements of witnesses, the officials, coaches and the players themselves. I tried to make the synthesis of these pieces of information and to give my work a compact form. As a result I set up the summary of history and development of handball games in the world, in Czechoslovakia and in the village of Telnice. Handball is known as a collective game that originated in the European continent and has been playing for one century. It is referred to as a ball sport game of the cage type with the ball as the main subject and the throwing and catching as the main instrument how to get the ball into the rivals cage. The handball sport game concept differentiates five branches: Handball, national handball, handball, minihandball and beach handball. The development of handball in the Czech Republic (formely Czechoslovakia) had its influence for the national handball.

The Czech handball club groups for the first time officially josted on 30 November 1947 (Sparta Bratrství - Sokol Úvaly). The initiator of the match was Jan Radotinský, who acquainted himself with handball in summer 1947 on the university tour in France. The first masterful competition in man's and woman's handball was taken in the year 1950. The Czech Handball Federation (Český svaz házené – ČSH) originated in 1968 and has been working till prez'sent,

patronaging by the Czech Physical Training Federation (Český svaz tělesné výchovy - ČSTV).

The origins of handball in Telnice were dated in the year 1925. In this year a few handball enthusiasts laid foundations to the origin of this sport in Telnice. It went from the very first uncertain beginnings to the high sport masterhood and fame and to the less famous times as well. The main effort of the devoted staff members and of the players themselves has always been to keep in touch with development of handball in our country and even abroad. The club in Telnice enjoyed the biggest success in fiftieth and sixtieth. There had been endeavours to take up this achievements, but so far unsuccessfully.

10 Referenční seznam

- Autorský kolektiv pod vedením hlavní redakce. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia
- Bartoš, J. (1982). *Metodika a technika historické práce*. 1. vyd. Praha : SPN.
- Bartoš, J. (1992). *Úvod do metodiky a techniky historické práce*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého.
- Bartoš, J. (1999). *Úvod do metodiky historického bádání a nauky o pramenech*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého.
- Bartoš, J. - Kovářová, S. (2005). *Nauka o historických pramenech*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého.
- Čermák, F. (1994). *750 let Telnice*. Brno: Signet.
- Černý, T., Černý, Z., Egermaier, F., (2007). *Miniházená ve škole*. Praha: Český svaz házené.
- Čihovský, J. (2006). *Sociologický výzkum – Studijní text pro posluchače FTK UP Olomouc*. Olomouc.
- Dobrá, L. (1988). *Didaktika sportovních her*. Praha: SNP
- Dobrá, L., Semiginovský, B. (1988). *Sportovní hry- výkon a trénink*. Praha: Olympia
- Dovalil, J. a kol. (2002). *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia.
- Dvořák, L. (1997). *Kronika Sokola Telnice*.
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Choutka, M., Dobrá, L., Rovný, M. a kol. (1975). *Sportovní hry*. Praha: Olympia
- Jančálek, S., Táborský, F., Šafaříková, J. (1989). *Házená teorie a didaktika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Jančálek, S. a kol. (1978). *Házená teorie a didaktika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- Kašparová, E., Komárková, R., Surynek, A. (2001). *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press.
- Kolektiv autorů. (1997). *Základní pravidla beachhandballu*, Házená revue, 2. ročník (10), 39.

- Kolektiv autorů. (1997). *Novinka: hrála se házená na písku*, Házená revue, 2. ročník (10), 39.
- Lamser, V. (1966). *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda.
- Redakční a autorský kolektiv. (1963). *Encyklopedie tělesné kultury*, I. díl. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství.
- Seliger, V. a kol. (1983). *Fyziologie člověka*. 1. vyd. Praha: SPN.
- Stibitz, F. (1982) *Informace o méně známých sportovních hrách*. Praha: Univerzita Karlova.
- Šafaříková, J., Táborský, F.(1982). *Kapitoly z teorie a didaktiky házené III*, Praha: Univerzita Karlova.
- Tesařík, J. a kol. (1976). *Házená*. Praha: Olympia.
- Vaněk, M. (1984). *Psychologie sportu*. Praha: SPN
- Vespalec, J. a kol. (1975). *50 let házené v Telnici*. Brno: Tisk, knižní výroba, n. p. Brno.
- Vespalec, J. a kol. (1985). *60 let házené v Telnici*. Brno: Tisk, knižní výroba, n. p. Brno.
- Zajíc, M. (1948). *Dějiny házené*. Olomouc: Národní knihtiskárna Kramář a Procházka.
- Zwettler, O. - Vaculík, J. - Čapka, F. (1996). *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita, 1996. 119 s. ISBN 80-210-0366-4.

Internetové odkazy:

- Český svaz házené. Retrived 29.1.2011 from World Wide Web
<http://www.svaz.chf.cz/content.aspx?contentid=2693>
- Dějiny národní házené. Retrived 2.2.2011 from World Wide Web
<http://hazena.ejpovice.cz/historie/historie.htm>
- European Handball Fedration – 2011. Retrived 5.2.2011 from World Wide Web
<http://www.eurohandball.com/>
- International Handball Federation. Retrived 9.2.2011 from World Wide Web
<http://www.ihf.info/TheIHF/Profile/tabid/74/Default.aspx>

Národní házená – historie. Retrived 2.2.2011 from World Wide Web

<http://www.sportovni.net/nahaz/historie/>

Sokol Telnice – házená. Retrived 24.1.2011 from World Wide Web

<http://www.hazenatehnice.wbs.cz/Historie.html>

Svaz národní házené. Retrived 2.2.2011 from World Wide Web

<http://www.nh-zapadoceskehokraje.cz/historie-nh/>

The Czech handball server (C.H.S.). Retrived 28.1.2011 from World Wide Web

<http://www.hazena.pb.cz/pravidla.php>